

המזמרה

עתו שבועי

רכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על "המזמרה" עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:	
לשנה	7 כתרין
לחצי שנה	3.50
לרבע	1.75

באשכנז:	
לשנה	8 כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה 9 כתרין	— 9.50 פראנק.

על "המזמרה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום. אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הוצאות לנפטרים לפי גודל השטח.

ברכת מז"ט חצי כתר. בראש הגליון שני כתרין.

גליון בודד 12 חר.

מכתבים בלתי הפסים לא יתקבלו. כ"ו, שלא נרפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

"Hamicpe" ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 16. Marca 1906.

גליון יא

בראכא. יט אדר הרס"ו.

כה מושך וכה רוחה.

גורל היהודים הוא כגורל אותה הבת החורגת; במהרה ללכת תנער כה אשת אביה, כי היא קורעת את הנעלים ובלכתה לאט תנער בה, כי עצלה היא. עד הדור האחרון היו היהודים נכדלים מן העמים, לא התערבו בעניניהם, כי אם דאגו רק לעצמם. אז התרעמו הכל עליהם, כי מואסים הם בנוים ואינם מן הישוב. התחילו להתערב והנה עתה מתרעמים עליהם, כי ידם בכל זהם עוכרים את גבולם המיוחד, להוות דעה לאשר לא שאלום. בנערות האם החורגת על כת בעלה, שאין להן כל סכה באמת, ובסתירות אשר בנערותיה, יכיר המבין, כי עיקר הכעס הוא על חיי הבת, היתרים בעיניה. וכן הדבר, גם בתהלוכות העמים עמנו בארצות פזורנו. פה יבדילו את היהודים מן העמים לרעתם ופה ימשכו העמים אותם אל תוכם, להשבית זכרם. העמים, שהאמונה עקר גדול בחייהם, ידמו שסבת שנאתם את היהודים היא הדת השונה, ויראו ביהודים טמאים וארורים והם מרחיקים אותם ונשמרים מהם. וכאשר תגבר בהם השנאה והם מתאזים להצמיח את שנואי נפשם, הם הורגים בהם, להמעיטם. והעמים, שפרקו עול האמונה מעליהם ואינם רואים עוד בדת מחיצה מבדלת כל כך, רוצים להכחיד את היהודים בטמיעה, במשכם אותם אל קרבם, לבלעם ולהאבירם, לכן אנו רואים סתירות מתמיהות במעשי מבקשי נפשנו.

באוסטריא נוכחו היהודים, כי הידידות המופלגת של "נהיה עם אחד" סכנה להם, כי היא עתידה לחשמיד קיומם ולכלותם מעל פני האדמה והם דורשים זכות עם מיוחד והם מוחלים מהילה גמורה על הידידות, היתרה, והם מקבלים תשובה: בעל כרחם תהיו לעם אחד עם שכניכם, כי הם אוהבים אתכם ואין מן הנמוס לרחות את האהבה והרעות. ובתואנה הזאת נגולה זכותנו בחלוקת העמים בסדרי חוק הבחירות. ולא רק כוונן ובליציא, שלא נפרדו שם הבוחרים לפי גזעיהם, לא נתן רשות ליהודים לבחור בפני עצמם, כי אם גם במורביא, המדינה האחת, שנבדלו הבוחרים לפי גזעיהם ושני העמים היושבים שם יבחרו בפני עצמם אף בכפר אחד, גם שם לא הושם לב ליהודים, עליהם להדבק בבחירות קצתם לאשכנזים וקצתם לטשבים. ותוצאות הדבר תהיינה, ששני העמים גם יחד יהיו אויבים לנו, ובלבד שלא להודות חלילה במציאות עם יהודי. וברוסיא הדבר להפך. שם נוכחו היהודים, כי הבדלתם היא לרעתם, כי הממשלה הבדילה אותם יותר מדי הצורך, כשנאתה אותם ובהוציאה אותם מכלל החקים. על-כן הם מבקשים מאת הממשלה מעט ידידות, מעט התקרבות אל העמים, לבחור עמהם יחד. לדאוג עמהם יחד לטובת הממלכה, למען יראה העם, כי גם הם בני אדם בעיני הממשלה ולא יעזו להכותם ולגזול הונם. והם מקבלים תשובה: לא! בעל כרחם תהיו נכדלים, עליכם לדאוג רק לעצמכם ולא להתערב בעניני הרוסים.

כן ענה ראש הממשלה הגראף וויטה את צירי היהודים, שהתיצבו לפניו עתה: "על הבוחרים היהודים לבחור רק ביהודים, על היהודים להתנהג רק בפוליטיקה יהודית, כאשר ישבו הנבחרים היהודים בדומא העתידה לבחור, ישתקו בכל השאלות הכלליות ולא יפתחו פיהם רק לשאלת היהודים, או ידברו בכל ענין וידרשו זכויותיהם והממשלה תהיה בעזרתם. אבל אם יתערבו הדפוטטים היהודים בעסקי אחרים ויחפצו להגן על זכות זרם, שאינם נוגעים להם, או יפסידו בעניניהם הם. אין צורך ליהודים כשם ענין מלבד בעניני היהודים. כמו שאין הפינלנדים והפולנים מתערבים בעניני רוסיא ודואנים רק לעצמם. והיהודים להפך, הם חושבים רק על אדות אהרים. לפינלנדים נוחא שיהיה ברוסיא שלטון מונרכי קיצוני ובלבד שתהיה להם חרות שלמה. גם היהודים צריכים לאחוז בפוליטיקה כזאת."

אלה המה דברי הגראף וויטה ראש ממשלת רוסיא למלאכי היהודים. את תוכחה המוכר הזאת אנחנו שומעים באוסטריא רק מפי הציונים ואם יבאו אלה אל ראש הממשלה לדרוש ממנו כזאת, הוא עונה: לא, אין להפרד. וכן יענו הפולנים בלבוב והטשבים כפראג, בעוד שבקשישניב שלחה מועצת העיר בקשה אל הממשלה, שיבחרו היהודים בפני עצמם ולא עם הרוסים ביחד. האמת הדבר, כי ממשלת רוסיא ומועצת העיר קישיניב (שקרושוואן הוא ראש המדברים בה) לטובתנו הם מתכוונים? ואם תמצא לומר לרעתנו, אם כן הלא הפולנים

פיריטון.

באדר.

ציור מאת ראובן פאדה.

השמים אפורים ועגומים, העננים כתמרות עשן, חללו של עולם כמראה דשן, וראגה תולה בין שמים וארץ. יש שהאוויר מתמלא סערה, הרוח מפריח בכעס נוצות של שלג, ויש שהמרחב כמו עוצר נשימתו, הנוצות שוקעות בעפר הלח, ונהפכו לטיש-יון ומלוכלך... והשמש הצעופה ערפל כהה, כמו מוסיפה להסתתר למראה מות הנוצות [הללו, שלפני רגעים התעופפו בכל כך זריזות וחיים, והאדם כמלא דאגה ושוממות, וכמו יכהו לבו על כל צעד ודריכה, שהוא דורך על פחותי השלג, שאך נבראו וכבר נדונו לכליה... ויושב הזקן יודל"י בחדרו. קומה נכפפת, מצה מקומט, עינים כמראה הענן, פנים חורים ומשורטטים, וזקן אדוך ולבן, ששערותיו מרתיתות. אוי, כמה מודיעים השרופטים הללו ממסכות החיים, כמה מספרות השערות מצרות ורעות בעבר ומכיעות דאגה ויראה מפני העתיד, וכמה מרמזות העינים ממראות רעים ומחוינות חונת המשתקפים בהן, וקוראות; אוי להן שכך רואות! ורואות הנה בכמישת שושנה אחת, שהרטיבה אותן

תמיד במראה, שפעמים רבות היתה מודטבה מרמעותן, ושדואנות הנה מפני נבולה... חדש אדר נכנס, חדש שצריכים לשמוח בו. כפירוש מצוה גדולה לבדה את עצמו. ומציירים הנערים בקלויזים ככהב יפה, משנכנסם אדר מרבים בשמחה, ומכינים להם קטנים עם גדולים מסוות להתחפש ומרגילים את עצמם לשיר בשירים, ושמח הדג במולו, ונהנה הכרזא העתיד להשפיע משקה-משמח... אבל הכל כה מעושה, כה מלאכותי! כמחכך תחת הזרוע, למען עורר צחוק כאונם! — ומינא בלב הזקן יודל"י על כל המעשה ועל כל החיים. רואה הוא בחדש זה ממש את ההפך: צריך היהודי לדאוג עתה לכל מכשירי הפסח "מצות וכנסות", ועל הדג להתחחלל כי יעלה במכמרת "לסעודת הפורים"... וצריכים בני אדם לירא מפני האדים המשחתיים ומעופשים, העולים מן האדמה המזוהמה והמשהרת לקראת אביבה, והמרעילים את הלבבות החלשים, ולדאוג לחולי-הריאה המסוכנים בחדש הזה. השלג הנמס והולך לעולמו מחריב כמותו הרבה אושר, הרבה חיים... ובמיתתו אחוזים עניים רבים ותלאות בני אדם... "זקנה שלי — אומר יודל"י לאשתו — הכבר הכינות חלב כשכיל מלכה'לי שלנו ללילה הזה?" "הכינות, הכינות, הכינות, אבל היא אינה יכולה כבר לסבול את החלב, ועל כרחא תשתה. אוי נא לי."

"ואיך בלהה את הלילה העבר? היתה שעולה הדיד או לפרקים, רם או בלחש? האם הזיעה מאד? ואם נמה לרגעים או נרדה שנתה כל הלילה?" וכל שאלה ושאלה כמו נקרעת מעמק הלב ובחלק מסנו. "זקן מפש! — מהמרמרת הזקנה — במה, פעמים שאלתני היום את השאלות האלה? מאה ועשר!" "לא חפצתי להדאיבך, הלילה, חפצתי רק לדעת הכל, כאשר הלילה הזה השככי אה, ואנכי אהיה ער על מטת בתנו!..."

והולכת הזקנה לשכב כמושהיא לבושה בשמלותיה, למען תוכל לקום משעה לשעה ולראות את מחלת בתה... "רבש"ע!" — טומנת היא את ראשה לתוך הכר ומכסתו ברמעות — "כל ילדי מתו בילדותם, רק את הנשמה האחת השארת, את הצעירה שילדתי לעת זקנתי... עשרים שנה ששתי עליה... ועתה?... אני הזקנה בריאה, והיא הצעירה חולה? ! הכך מן היושר? !" ויושב לו הזקן על ספסל סמוך אל מטת החולה, מחניק את רמעותיו ועוצר את אנחותיו, רק בקשה אלמית אחת מתפרצת מבין שפתיו: רבש"ע! אם נפש אהה מכקש — קח את נפשי תחתיה!"

והחולה שוכבת דוממת על המטה. מתחת למכסה הסדין נראים הפנים הנגלים. העור כמו דבוק אל העצמות מכלי שיבדיק ביניהם בשר-בל-שהוא, השפתים נתחדרו, ובלחיים הצומקות אין טפת דם רק מראה חור המכריק מנפשי זעה קרה.

בחירות חדשות במרס יעברו שלשה חדשים. הממשלה תעבר בזה על עקרי חקי הממשלה, אשר הקיסר והמניסטרים נשבעו לשמרו. הקנאים המאדיארים אומרים כן בהחלט. ובאמת לא הקיסר עבר על החקים, כי-אם המה בהבעם ממנו דבר, שאין להם רשות לתבוע. העתונים האונגרים מכחישים, כי הקיסר בקש מאת האפיפיור ברומא, להתיר לו את השבועה והוא נעתר לו. ממקום גבוה מבחישים את הדבר, כי לא היה המושל צריך להתרה, כי השבועה לא חלה כלל באופן הזה. כי הוא נשבע ע"פ הנאים יודעים ואחרי שהעם האונגרי אינם מקימים את ההנאים פמור המושל מן השבועה. לכן כל התיינה בחירות בשנה הזאת.

חכיפת הממשלה בצרפת. בצרפת קם עתה מלבד הנשיא החדש גם מניסטרים חדש. המניסטרים תחה יד רוביה נכשל בדבר פרוד הכנסיה הדתית מן עניני המדינה, כי הרוב במועצת הממשלה ראו בו שלטון פוסה על שתי הסעיפים, נוטה לשמאל ומהסס, נוטה לימין ונרתע לאחור, על בן סרו ממנו כל המפלגות ולא אבו להביע לו בטחונן בו ויפול. המניסטרים החדש, שנוסד תחת יד סאריען, כרו רדיקלי ורפובליקני. חבריו המה בעלי דעות קבועות וברורות, הפרלמנט ידע עם מי יש לו דין ודברים. סאריען הוא ראש הממשלה וגם מניסטר למשפטים. בורז'וא הרדיקלי מניסטר לעניני חוק, קלמנט פנסא הרדיקלי-סוציאלי לעניני הפנים, בריאן הסוציאלי לעניני חנוך ורת. אלה הם המפוסים העיקרים במניסטרים החדש.

האספה באנגליה. אחרי וכוחים מפלים של שני חדשים נפסקו ישיבות האספה ע"ד מארוקו. הכל דבו, כי עתה תבאנה אשכנו וצרפת לידו פשרה, כי שתיהן הראו חפצן לותר מעט על דעותיהן ולהתקרב לפשר. אשכנו כבר הסכימה, כי להשניח על סדרי מארוקה לא יתמנו שוטרים מכל הממלכות, כמו שדרשה בתהלה, כי-אם שוטרים מצרפת ומספרד, שתי הארצות השכנות למארוקו, וצרפת כבר הסכימה, כי את הבאנק של מארוקו לא תיסד היא לבדה, כי-אם בשותפות עם כל הממלכות. שני הענינים האלה עמדו בראש הסכסוך. קרבן גדול הביאה צרפת בזאת על מזבח השלום. הסכסוך היה עוד בשאלות קטנות הערך, שבדאי אין בדאי לבטל בעבורן את המשא ומתן. הכל קוו כי בשעות אחרות יתאחדו הצדדים. ופהאם נפסקה האספה, ושלטן מארוקו יושב ושוחק על רוח המדנים, שבין הממלכות הנכריות, שכונותו הנצל ממלכתו מהכנע תחת זרים, כמו שנצלה ממלכת הטירקים בזכות הזאת. אך עוד יש תקוה, כי כאשר הכונן הממשלה החדשה בצרפת ישונו המוים והממשלות התאחדנה.

מכחמה לאמריקה באיי פייפי. באיי פייפי באיזא המזרחית, שלקחתם אמריקה מיד ספרד, מרדו יושבי הארץ באדוניהם פקידי אמריקה. מלחמה היתה ביניהם ובין חיל אמריקה, מאות חללים נפלו.

כידם למצוא בשנה הזאת איזה הרוג, מבלי שיגלה הרוצה, למען יוכלו להעליל עלילה חדשה והם ממהרים לצאת ידי חובתם עב"פ בתחיתום את העלילה הישנה. פרופסור אהר, אשר לו גם מושב במועצת הממלכה, פרופסור שטורם, הכנים אינטר-פלציא במועצת הממלכה וישאל את המניסטרים למשפטים מה יעשה למוציאים לעז על משפט הילונר, המאשימים את השופטים כמשא-פנים ודורשים בלי כל סבה לבקר את המשפט והם מאספים מיליונים להצלת הילונר, על הממשלה לחקור ולדרוש מה יעשו במיליונים ההם. באינטרפלציא הזאת רוצים שונאינו להחליש את האינטרפלציא של ד"ר שטראוכר וחבריו בדבר בקרת משפט הילונר, שעדיין לא ענה המניסטרים עליה, למען יכרה המניסטרים לענות כי הכל ישאר כמו שהוא. ובעצם העת הזאת מכריחים אותנו באוסטריא להדבק בגוים ולגדולינו אין הנש הכושה והם מסכימים, וגם יאמרו, כי מעשי היהודים הלאומיים הם מעשי אנטישמיים, כאלו מעשים כמשפט הילונר וכהפרופסורים ביענאנובסקי ושטורם מאהבה הם ורק מאהבה יחפצו לבלענו היים.

ענינים מדינים

תקון סדר הבחירות באוסטריא. בשבוע הזה מלא הובוח ע"ד התקון המכריע והמהפך הזה את כל ישיבות מועצת הממלכה. גדולי הדברים מכל המפלגות והעמים דברו על אדות החוק הזה וביעו את דעת מפלגתם עליו ואת הלונותיהם ומענותיהם. עתה, אחרי שנוכחו המפלגות, כי אין עוד דרך להפר עצת הממשלה, לא אבו אף המתנגדים להצעת הממשלה להיות נסוגי אחור לריק ובלם, אף איצילי הפולנים והאשכנזים לא התנגדו עוד לעקר התקון, כי אם לפרטיו. ביום ד' ענה ראש הממשלה בארון גאוטש את כל הדוברים על מענותיהם וימליץ בעד ההצעה הנחוצה. הממשלה לא הכניסה את ההצעה לעזור בה את אחת המפלגות, כי-אם רק בהובחה, כי היא נחוצה לחזוק הממלכה ולהצלחת יושביה. ע"ד המענות אשר לכל מפלגה יש מקום לפשר, שישביע רצון את כל המפלגות. ההצעה נמסרה ליד הועד בן מ"ח חברים, שנבחר מכל המפלגות.

המצב באונגריא. בראשית החדש הבא ימלאו שלשה חדשים מעת אשר במלה מועצת הממלכה האונגרית. לפי יסודי הממלכה על הממשלה לקבוע

והטושים והיהודים המתבוללים והמשומדים לטובתנו הם מתכוננים, האפשר הדבר? בעל כרחנו נודה, כי שניהם לרעתנו הם מתכוננים, תכליתם היא להשפיל את היהודים ולהחיש השמדתם, אלה על פי דרכם ואלה על פי דרכם. על כן — ראה שחוק המקרה — ברוסיא היהודים מתחללים ומתאדמים מבושה, בשמעם, כי רוצים שונאיהם וגם הממשלה להפרידם מן העמים ולעשות להם מדור בפני עצמם כחיים המדינים ובאוסטריא, באותו זמן עצמו, מתחללים היהודים ומתאדמים מבושה בשמעם, שאין הממשלה רוצה להפרידם ולעשות להם מדור בפני עצמם. שם היהודים יראים מפני הכה הדוהה יותר מדי ופה הם יראים מפני הכה המושך יותר מדי. שניהם חשודים בעיניהם, כי באמת לשני הכהות מקור אהר, כמו שתלמדנו חכמת הטבע, כי בטבע אין רק כה אחד, רק לעינינו הוא נגלה בצורות שונות והכחות מתחלפים זה בזה. המקור האחד הוא השנאה הכללית והתשוקה להבחיר קימנו.

לבאורה היה צריך מצבנו להיות איתן; וחוק בשני הכחות המתנגדים הפועלים עלינו, זה מושך וזה דוחה, הלא גם הארץ והככבים תלויים על בלימה ככה המושך וכה הדוחה הפועלים עליהם יחד. אבל הרע הוא, שאין שני הכחות פועלים יחד במקום אחד, כי-אם במקומות שונים, שם הכל דוחים ופה הכל מושכים וכמו שהרחיה אינה מאהבה כן המשיכה אינה מאהבה. בארצות החפשייות באמת מקבלים היהודים באהבה וברצון את כה המשיכה ומתדבקים בעמים, אם לרעתם או לטובתם אחת היא לעינינו, אבל עב"פ אין כה המשיכה מתגלה בכונה גלויה לחזק. ולא כן פה. פה אין מסתירים כלל את הסור, כי ככה המושך ירצו לבלענו חיים ולכלותנו מעל הארמה. ואין נמנעים אף להראות אותות שנאה גלויה בשעת הפתוי להדבק בם. לכל העמים דאנה הממשלה בהלוקת המחוזות, לתת להם חלקם במנדטים למועצת הממלכה. לכל מיליון אחרים ופועלים בוערים נתנה הממשלה למצער עשרים מנדטים ולמיליון ומחצה יהודים מסובלים במסים ויודעי דעת — רק לכל היותר עשרה. את זה נראה גם במעשה דרוהו-ביטש. פרופסור בגמניזום, פקיד הממשלה האוכל לחם הצבור וממילא גם לחמונו, דורש לפני תלמידיו בגלוי, כי עלילת הרם אמת היא. היהודים הורגים בכל שנה נוצרים לפסה והממשלה מכסה עליהם, כי קבלה שהר רב, ימי הפסח ממשמשים ובאים וכל החללים, שנמצאו בימים האחרונים באוסטריא, נודע גם מי הרגם וצוררנו יראים פן לא יצלה

והעינים פתוחות למחצה, ובם בוער אש ההולך ונככה...
 "מעט חלב...?" מרבין הזקן ראשו על ממת החולה, כרגע שנדמה לו כי היא ערה. וקנו רועד, וקויו המלא אהבה אין-סוף רועד אף הוא...
 "כן, אבי..." והקול נחר וצורד, והיד השלוחה לקחת את הכוס דלה ורוזה... ושעול קצר ותכוף מפריע את השתיה, ואנלי זעה גדולים מתגלגלים מן הפנים הכחשים...
 חפץ הזקן לעזר לבחו, להקל את צערה, אבל במה? כבר בלו כל הסממנים והמרקחות, והרופא לא צוה להביא אחרים במקומם. מוחה הוא מעל לחייה את הזיעה, והיא פותחת את עיניה הסגורות הדיר מחמת הולשה. השארית האחרונה של אהבה העצורה שם, היא שולחת אל אביה... והמבטים כמו צורבים את פני הזקן. רואה היא בעינים האלה שמש שוקעת לתהום האפל, עולם הולך וחרב...
 "חירש אדר קשה לחולי-הריאה..." הוא נוהם ומליו מתחבאות בסבך זקנו המגודל ועושים מער בשערות הלבנות...
 באותה רגע מתעוררת הזקנה, שכורה משינה מתגברת היא בכל בחותיה החלשים ומרלגת למשכב החולה.
 "ומה...?" שואלת הזקנה בלחש את הזקן שלה ועיניה כמו דבוקות אל מוצא שפתיו.

על המצפה

בנותינו.
 דבות נדברו בעתונים עבריים ע"ד "חנוך הכנים", ונכרים כבר אותות לטובה. אולם שאלת הבנות עונדה סבוכה. רואים אנו איך הרבה מכנותנו עוזבית את המוסרה-יהודי ומסרת אבות ומתדבקות בנטוסי העמים ומשפטיהם; מבקעית בלאומיות ישראל, ומחכבות לאומות זרה, עד כדי טמיעה, באין מעצר. — יש תולים את התקלה הזאת ברוח הלאומות הזרה, השוררת בכה"ס הכלליים המשפיעה על בנותינו המתחנכות בהם, והנכבות מתורת ישראל — נטיה ואהבה ללאומות נכרית וגעל-נפש וכו' ללאומות. אם אמנם שהחלפה הזאת אמה, שבהסה"ב כאפים הלאומי מרעילים את הרגשות היהודים של בנותינו, אבל המתבונן בדבר יראה, כי הרבה יותר ממה שבהסה"ב, משחיתים את בנותינו, משחיתן חנוכן הביתי. כנות ישראל מתחנכות בכית אביהן חנוך אריסטוקרטי, שאינו מתאים כלל

"ד' יעזר... אל רחום הוא ורב חסד... שא-א... כמדומני שישנה היא."
 "אוי לי... גל של עצמות..."
 "שא-א-א — משהיקה הזקן — לבשיעבור חדש אדר בשלום, יש תקוה לבא האביב הנחמד ומחיה, אז יטהר האויר והשמש תביא מרפא... ואז תשוב מלכה'לי להוסיף בה..."
 "הלואי רבש"ע! תחי נא בין כל הכריות שיש לך בעולמך!"
 "לבשיעבור הודש אדר בשלום..." משנן לה הזקן עוד הפעם.
 והחדש זוחל, אמי אמי.
 השמים צעופים כמלית אמוצה של עבים עשנים, והשמש מסתרת בענן מחמת מאום להיט בפני האדמה ולראותה מלוכלכה שם ביון-נגרש וטיט-עבור. הכל בה ענום, בה מלא דאנה...
 ו"פורים" בא, ויתחפשו בני אדם במסיה של צחוק, למען שבו את היותם הנלאה ושוממה...
 נרגשה בחלל: של אויר הגמיסה של החרף...
 ובתוך הגמיסה הרחבה, נתלפתה נשמה אמללה, שסבלה הרבה, נשמתה של מלכה'לי.
 וצער נורא הכף את הזקן והזקנה, וטינא בלבם על החדש אדר...

נפשותם". לפנינו היו הכוזבים מתענים באמת וישיבים כל פים כל הלילה אצל הספר ותורה מתשת בהו של אדם. כונתם היתה רצויה, כלא אבו ללכת בדצון ראבול מרפות ולחלל שבת. והיום נשאר רק המנהג. הם מתנכסים בביהמ"ד להשתגע, לפזו ולברכר בילדים. חזורים ושונים הם מעשה ילדות, בזקן המתגעגע לזמי נעוריו. בכל כקר הם משוחחים ע"ד חדשות אחרונות. היום הרסו אצל זה את הגדר, הסיקו את הנוד הקלוזי עד שנעשה בקעים מרוב חומו. אתמול העירו את חצי העיר משנתם, שלשום הפכו את כל שלמי-החניית אחרנית או החליפום באחרים. בימים האחרונים קרה המקרה בעירנו, כי גנבו אצל בע"ה אחד עצים להסקה, כאשר נודע הרבר לבנו הלך אליהם וישאלם לפי מדה-היושר, מדוע ננבו אצל אביו אשר אינו עשיר? בתוך השוכה על שאלתו עפה פרבת כבודו לתוך עיניו וכמעט שעורו עיניו ויאמרו לו, כי אם ישאל עוד הפעם, ימתחו אותו על השלחן ושברו בצדו (זה הוא סעיף מתורת העונשים אצלם). הנער הזה, שאינו מחורר כל כך, אחז בחמתו מנורה של נחשת ויורקנה על אחד מהם ויפצע את מוחו, והנה סבבוהו יתר הכוזבים ויאצילו לו ממהנת ידיהם ואחד פצע את חטמו. במחרת עשו כלם בקרת הגוף אצל רופאים ורינם נגמר בשבוע זה לשנים מהם שלשה, שלשה ימים, לאחד יום אחד ולהפצוע במחו שני ימים. בתוך דבריו הביע השופט את התפלאתו, כי בחורים כפאות יהפכו את מקום הקדש לשרה הקרב וירבו להם, כי יודע הוא מדוע הם נעורים כל הלילה...

נפתלי ז'ועגל.
דרוהוביטש. גדולה הסרת המנעת יותר ממ"ח נביאים. זה נתקם גם בעירנו השלוח והשאננה. רשעת הפרופסור ב"ע גאנובסקי, שדרש לפני תלמידיו ביום ה' לח"ו, כי "עובדה היא שהיהודים ישחמו לפני הפסח ולדי נוצרים, לערב דגם במוצות", העירה את כל קהלתנו משנתה וידעו, כי — יהודים הם, כי כבודם ומערכם, עשרם והשכלתם, לא יצילום מחרב פיהם של צוררנו. ההנועה הרבה, שהתעוררה בגלל דברי הצורר הוא, זאת היא נחמתנו בימים האלה. כשמוע התלמידים את דברי מורם קם מיד תלמיד אחד להשיב לו דבר. המורה נער בו: "שכ על מקומך! כל דברי אמת וצדק". ויוסף על דבריו: "הרצח הדתי של היהודים כבר הוכח בראיות ובמופתים. גם הממשלה וגם בתי-הדין יודעים, כי אמת הדבר, אך כלם וגם ביה"ד הגדול לקחו שחר מיד היהודים ויעצמו עיניהם, לבלתי ראות נבוחת. וכאשר יקום העם להנקם במוצאי הדם, מיד יבא הצנא ויגן עליהם". כה היו דברי הפרופסור בגמנוזים הריאלי בעירנו, אשר עליו לתמד את תלמידיו מדע, אמת וצדק. אחר שעת הלמוד הלכו כל התלמידים היהודים אל הרב ד"ר מרגלית ויחדו הלכו אל ראש הגמנוזים סטראמיסקי, לקבול לפניו. הדירקטור הכטיח, כי יחקור וידרוש בדבר. בערב התאספו אבות התלמידים היהודים ויחליטו לשלוח דפומציא אל הדירקטור ולדרוש להסיר את ביענאנובסקי מפקודתו. הדירקטור התנצל, כי אין ביכולתו להסיר מיד את הפרופסור מדעת עצמו, אך למנוע אותו מדבר דברים כאלה באוני תלמידיו ישגיח היא עצמי עליו עד אשר יחרץ משפטו. בה היו היהודים מבדחים לשוב לקחת לקח מפי צוררם, אשר גלה משמבתו להם לא רק במקרה הזה, כי כן רכבו תמיד, לחרף את תלמידיו היהודים וליסרם בהונאת דברים בכל עת ובידו אבן ואבן, איפה ואיפה, להעריך את למודי התלמידים והתקדמותם. עתה התחולל סער עזום בעיר, אין איש מבין איך יבלו התלמידים היהודים לקחת לקח עד כה, מה מפי נחש מוזק כזה. בערב יום ד' היתה אספה יהודית, אשר השתתף בה גם ראש הגמנוזים וכל האינטליגנציא היהודית. הדוכרים הציאו ע"ד המשטמה השולמת בגמנוזים ועל רשעת ביענאנובסקי בפרט. החלט להודיע על דבר המקרה את מועצת החנוך של המדינה, את המניסטר לחנוך ואת ראש המניסטריום ולדרוש הסרת הפרופסור הזה, ולקבוע ועד, לברוק את מצב הגמנוזים פת. גם החלט להבוע את הפרופסור הג"ל לב"ד של ענשים על זרעו וזע שנאה בקרב בני הנעורים ועל הסיתו עם אחד על אחיו, וגם לדרוש מאת צירי מועצת הממלכה לערוך שם אינטרפולציא על זה. להקים את התחלמות האלה נקבע ועד מתוך הנאספים. בישיבת מועצת העיר היה ובוה על זה. הבתן הקאנוניק סרוואצקי וציר, וי"ד המדינה ווישניעווסקי דברו בדברים חמים כגנות האנטישמיות ויביעו דעתם, כי נחוץ לענוש את הצורר, למען ישמעו וייראו ועל הממשלה לתפוש סוף סוף באמצעים דיקלים, למען פקוח עיני ההמון, כי יראו שאין הממשלה מאמינה בשקר הזה ואסור להעליל גם על יהודים עלילת שוא. אני.

פודהאיצה. בדבר הסכנה האיומה, שהיתה מרחפת על ראשי אלפי ישראל יושבי פודהייץ והמחו

עמד החת בתי-הדין של הקונסולים, ודוקא צרפת חשקה לקבל תחת חסותה יהודים רבים, למען תהי לה תואנה, להתערב בעניני הארץ, וכאשר באה הארץ תחת יד צרפת בשנת 1881, במלו בתי הדין של הקונסולים, כל בני הנכר נכנסו תחת מחסה בה"ד של צרפת ורק היהודים יצאו מן הבלל, אותם עשתה צרפת למוניסים גמורים ותעמידם תחת יד ממשלת מונים, והם עתה חסדי כל זכיות וגזולי כל משפט. כל המשפטים הפנימיים שבין יהודים ויהודים יבאו לפני ב"ד של רבנים ומשפטים בין יהודים ומחמדים לפני ב"ד של מחמדים ותמיד יד היהודי על התחנתנה ואין כל ירעור על משפט מעוקל כזה. יהודים רבים מאד יושמו במשמר על לא דבר והם סובלים שם דעב, אם אינם יבולים לאכול משלהם. אין דורש משפט היהודי. יותר משליש יושבי עיר הממלכה הם יהודים וכמועצת העיר אין רק יהודי אחד. גם יהודים משכילים לא ימצאו מחסה בממשלת צרפת. אי אפשר עתה ליהודי להיות נתין צרפת רק אם ישב שלוש שנים בצרפת עצמה או יעבד בצנא. אבל אסור לו לעבד בחיל הארץ. היהודים במונים מבקשים עתה מאת הפרלמנט הצרפתי, א) כי יבאו משפטי היהודים לפני ב"ד צרפתי, ב) כי יוכלו יהודים להיות נתיני צרפת. בקשות היהודים נמסרו למרציא הראשי על עניני מונים והיא הגיד בהרצאתו, שלא יעשה כמו שעשה כרמיה (המניסטר היהודי למשפטים) בשנת 1870, יעשה בפעם אחת את כל יהודי אלזיר לאזרחי צרפת, כי אין לגזול כמשיכת קלמוס אחת מאה אלף עבדים מיד הבאי מושל מונים. אך הוא יועין לעשות רצון יהודים, "מהוקנים" אחדים (כלומר, כוגרים, פוישי ישראל), לעשותם לאזרחי צרפת, לבטל את בתי הדין של הרבנים ולהעמיד את בתי הדין של המחמדים תחת השגחת פקיד צרפתי, למען ימצאו היהודים את משפטם שם. ח' ב"ח משתדלה אצל הממשלה להטיב מצב היהודים. נציב צרפת במונים הכטיח את נשיא החכרה נרסיס לעווען, כי יסכים לעצת המרציא הנ"ל. עתה באופן היותר טוב תעשה ממשלת צרפת "חסד" ליהודים, להתיר לפושעי ישראל אחדים, לחסות בצל צרפת ולבטל גם את יפוי-כח הרבנים, שארית הפלטה של כבוד ישראל בגולה. זאת היא תרבות צרפת מחוץ לארצה. ואיך נקוה ממנה טובה ליהודי מארוקו?

מכתבים מערי המדינה

קראקא. ביום א' שבוע זה נפטר פה הרב הגביר מו"ה שמואל לאנדא, נכד הרהגה"צ מו"ה שאול רפאל לאנדא, בן ס"ח שנה. תלמיד-חכם מופלג היה האיש הזה, איש אמת ובורח מן הבורד. בקי גדול היה בספרות התלמודית והחקירה ומאהבתו את התורה ואת החכמה התרחק מכל חיי הצבור וישנא את הפוליטיקה תכלית שנאה. כל ימיו הגה בתורה ובחכמה עד אשר בהו עיניו בזקנתו. לפני ביהמ"ד של זקנו האנן הספידתו הרב המו"ץ ה' פנחס דמביצר ובל חשובי העיר הלבנו אחרי המטה. הנצב"ה.

באכניא. אבדה גדולה אבדה לקהלת ווישניציא במות הגבירה הנדיבה מרת גיטל נ"ע אשת הגביר הנדיב מ' בינוש האפשטעמער נ"י. עליה נאמר בצדק הון ועשר כביהת וצדקתה עומדת לעד, כי ביהת היה תמיד פתוח לדוחה לבל איש מוזק ומר לב, להנשיעם ביד נדבה ולצדקת פרונה אין חקר, וביחוד היתה צופיה הליכות ביהת לחנוך בניה ובנותיה. כי כל בניה למודי ה' והולכים בדרך היהדות הנאמנה. — בה ע"ד שנה היתה במותה אחרי מחלה ממושכה ביום ועש"ק י"ב אדר לעת קבלת השבת. ביום א', יום הפורים בבקר היתה קבורתה והמון אנשים רבים נהרו אחרי מטתה לחלק לה הכבוד האחרון. — ינחם ה' את בעלה הישיש הנכבד ואת בניה המתאבלים על העדרה ובתובם גם אני נבדה הבותב. ישעי' פאָמער אַנץ.

מאשציסקא. ע"י חסרון-החנוך והתדבוח שם שמים מתחלל. בהגיע שנת עמידה לצנא לבחורינו כבר אינסמינקט קבוע הוא מדורות קדומים, כי יתבנסו בקלוזי, להיות נעורים כל הלילה, למען, ענות את

לחיינו החמורים והרוחניים, והחנוך הזה מביאן לירי פחזות וק"ה-ה"ה ולבנידה בעמם. כאשר הנמור נערה עבדיה את זוק למורה כביה"ם, החזיק את עצמה למלומדה, חכמה היא בעיניה מאבותיה ומכל בני זמנה. על-כן התאמץ להתקדם יותר, תקנה ספרי הספרות הלועזית וביחוד רומנים, בהם השנה תמיד והביט על הוריה הנאמנים לרתם כעל בריות שפלות שלא ידעו מה שתדע היא ומתרגלת להקל בהם ולחשבם לעבדיה, המושועברים לבצע חפציה ותאות לבבה. ההורים ננענים לפניה, נושאים בעולה, והרכבוה אלופה יראשם עד שהיא מרמה להיות אריסטוקרטיה גמורה, מעבודות הבית היא פטורה לגמרי. היהכן, נערה משכלת אריסטוקרטיה תעשה עבודות שפחות ומבשלות? האם האומללה, מכינה למענה מזונותיה וצרכיה, והיא, הבת, מעינת בספרים ועוסקה כמעשה של "חשוק וחשוקה". הבת היא הגכירה והאם שפחתה, ומה תעשה הבת המפונקת הלזו שלא החטא? עיניה כחן ובויופי, להתיפות ולהתקשט בצבע רקמתיים ככנות חורי הארץ, להיטב את לבבה כנשפי-חשק וזמרה, ולחקות נמוסי האדום-טיקריטה, המתנגדים לנמוסי ישראל, וככה התרחק מעמה ומדתה, ויחד עם זה הכלה יגיעת הוריה ותביא עליהם קללה. ישנן כמה משפחות ישראליות בינונות, אשר לו חיו חיים איקונומיים, כפי מעמדם החמרי ומדרגתם, היה קיומן איתן, אבל הבנות בהתדרמותן לבנות מרום עם הארץ, לחיות חיי פזרנות, חותרות חתירה מתחת קיומן, בשנהו עמו. גם בחייו האיקונומיים הביתיים משאר העמים. בחיים הביתיים של עמים אחרים הבנות הן עמודי הבית, עבודות ביתיות לא העשינה ע"י ידים שכורות, כ"א ע"י בנות הבית, ועיזו יוקלו החיים המעשיים מעל המשפחה, כי שכר מכשירי הצרכים עולה הרבה יותר מהצרכים בעצמם. הכשרת מזונות יתר מהמזונות והכשרת המלבושים יתרה מהמלבושים. בנות עם הארץ מהשרדות הבינונות לא תתעסקנה בקשומי-לוקסוס ובדברים של מה בכך, כ"א במכשירי צרכי-הבית: מחינה, לישה, אפיה, בשול, כביסה, תפירה וכדומה, וכשיש משכרת תלכנה ותשתכרנה, ותצליחנה את הוריה, ובנות ישראל עוסקות כאידיות ובספרות היפה, ומוציאות כסף על לוקסוס — והורישו את הוריהן. — גם החרדים בעמנו, המוסרים את נפשם על המוסר התלמודי, לא יכוננו את חנוך בנותיהם לפי רוח חז"ל, ב"א לפי רוח האריסטוקרטיה. חובת האשה לפי דברי חז"ל להכין בידיה את כל צרכי הבית, מינה מפורשת היא: "ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה: טוחנת, אופה, מככסת וכו' (כתובות נ"ט ע"ב) ומפני זה חשבו חז"ל את למוד התורה לבת בתפלות, (חוץ מעניני אמונה ודת), כדי שתתרגל במלאכות ביתיות. בזמננו מקימים אמנם היהודים החרדים את דברי חז"ל, לבלתי למד את בנותיהם תורה, אבל אינם יודעים מעם הרבר ומלמדים אותן למודים אחרים, להשביתן מעבודתן ומלאבתן נעשה ע"י אחרות, ע"י פועלות שכורות, העולות בדמים מרובים. בת ישראל הרכה והענוגה בבית הוריה, כשתנשא לאיש, היא דורשת ממנו הנאי-חיים ככדים מכוח: להחזיק בעדה שפחות ומיניקות עד שירבץ בעלה תחת משאה. אופן חנוך בנותינו הוא מהגורמים הגדולים להריסה היהדות ולעניות ישראל, וצריך שנוי מעיקרו.

פילוזא. שלמה שמיד.

רחץ היהודים במונים. מונים היא ממלכה באפריקה הצפונית, שעמדה לפנים תחת יד השלטן הטורקי ועתה היא עומדת תחת חסות צרפת. כל המקוה, כי כאשר תפרוש צרפת את בנפי חסותה על מארוקו מיד ינאלו היהודים שם מכף אויביהם, יביר את מעותו בשמעו את לחץ היהודים במונים, העומדת זה ב"ה שנים תחת יד צרפת. מצב היהודים — בן בותבים ל"יודישע פרעסע" מפאריז — לא רק שלא הוטב, כי-אם גם הודע, זה יוצא ממכתב בקשה, שערך מר מרדכי סמדיא אל בית הנאמנים בפאריז. אמנם רע היה ליהודים תחת ממשלת הארץ לפנים, אבל חלק גדול מהם יכול להשיג כשחון משפטו, בקבלו עליו חסות ממלכה נכריה, אז

לרגלי אספת הרוחנים, והצלתם ע"י רבנו הגאון וכו' מו"ה שלום ליליענפעלר הכהן אב"ד בעירנו, מרבים העתונים, ובהובנם גם אמריקנים לספר ובל אחד בסגנון אחר. והאשם תלוי אך בי, שלא הודעתי דבר בעתו ב"המצפה" מאיזו סבה, שאיננה תלויה בי, ועתה עורך נכבד לעשות רצונך חפצתי, להעמיד האמת על תלה, ולספר המעשה בהיותו, למען ידעו אחינו, כי לא אלתן ישראל גם בדור יהוה זה מרדכי היהודים להגן על עמם ועל כבודו.

ימים רבים לפני אספת הרוחנים בעירנו היו חיי אחינו פה תלויים מנגד, אימת מות כמלא מובן המלה הקיפה אוהנו, כי לפי דברי ההמון הלבן מסיתים ומדיחים מכפר לכפר ומעיר לעיר, להסית את ההמון הפרא, לעשות זבח כיהודים, כאשר עשו אחיהם ברומיא, כי הותרה הרצועה מטעם הממשלה. הפחדים התגברו מיום ליום, כי ההמון הנפתה, המאמין לכל דבר, דמה באמת, כי דם היהודים והונס הותר להם, ולא יראו לאים כפרהסיה, כי היהודים לאמר: אך כך וכך ימים לבס עוד לחיות, ואם כי רבנו האב"ד, אשר גדול כבודו בעיני שר המחוז, הלך אליו בלויית נשיא עדהנו הנכבד מר רותנברג, לבקש מלפניו, להגן עלינו והוא הכטיח לדאג בעד שמירה מועילה, לא היה כל זה די להפיג פחד היהודים מלבם, כי מי לא ירע, כי עשירים או שלשים זנדרמים כאין המה נגד אלפי פורעים הכאים בכחא דהיתרה. רבים מאחינו היו מוכנים לעזוב את העיר עם כל הניסוקינים. הן אמנם פעולה לא מעטה עשתה דרשה רבנו הגאון שבט לפני האספה, להרגיע את המון אחינו, שהיו מוכנים ומוזונים ליום קרב, כי יושבי עירנו יודעים כי בר סמכא רבנו גם בעיני המדינה, כמו בשערי התורה והמדע והם מאמינים לכל הגה היוצא מפיו כדברי האורים, אבל מי זה גבר היכול לגזור על לב זולתו, לאמר אל תירא ואל תחת בעת שחרב חדה מונחת על צוארו? ומה גם אם גם, האי נכרא בהאי פחדא. אמנם איש מצליח הוא רבנו מאין כמוהו ומן השמים יסיעו לו וכל אשר הוא עושה ר' מצליח בידו. יום אספת הרוחנים היה מוגבל על יום ה' ובמשך ימי השבוע, כאשר באו מאספי האספה לתור להם מקום להתאסף, לא מצאו, כי הפולנים שנואי נפשם לא נתנו להם מקום להתאסף ובה גדלה עוד המכוכה עשרה מונים. אבל רבנו ידע לכוין את השעה, ראה את המציאה ונפל עליה, ולמרות רצון הפולנים המתמרים המיד בכבודו עשה צעד מסובך מעין מסירת הנפש, פנה להם את אולם ביתו הגדול הכניו לתפיות, ויהי כיום החמישי בהיות הבקר, והרוחנים לערך עשרת אלפי איש ואשה החלו להתאסף ואולם בית הרב היה קטן מהכיל את כל הנאספים, הרשה רבנו לראש המרברים ד"ר בצניסקי לעלות דרך האולם הגדול אל המעקה (באדקון) ומשם דבר אל העם שעות אחדות. — העם המתאוה, שהיו מעונים בשקיהם ובליהם, למחר שלל ולחש בו, לא יכלו כמעט להתמהמה, ארבה להם השעה, לשמוע מהנואם, הכן בזו את היהודים! אבל בעזרת צור ישראל וגואלו אחרה שמעו לשמחתנו. ובצניסקי, שנחפך לנו בין רגע לאוהב, ככלותו את חצי זעמו ולהמטיר אש ונפרות על הפולנים, העושים כלה בהרותנים (לפי דבריהם), הסב פתאום פניו בלפי היהודים לאמר: אל נא תדמו אחי, כי אך אנחנו הרוחנים עשוקים ורצוצים מתגרת יד הפולנים, אחינו היהודים אחים לנו בצרה הזאת, גם הם רובצים החת משא העם הזה, מעונים ומדובאים המה בידי העריצים האלה וכו' וכו' ועלינו לאהוב אותם אהבת אחים, ללכת אתם שלובי זרוע, ללחום בעד זכויותיהם כמו בעד זכויותנו וכו' הביטו נא וראו! הוי"מ הנואם לאמר: מכל בתי פודהאיצה של הפולנים ובתי הפקידות לא נתן לנו מקום להתאסף, גם בית מועצת המחוז (ראדא פאוויאזאווא), העומד אך במספנו סגרו לפנינו, ואך הרב, רבן של היהודים הטוב ומטיב, פנה לנו את ביתו בחסד וברחמים. חרפה להפולנים, הנו כבוד היהודים! כבוד להרב הפודהאיצי! וכל הנאספים הדיעו אחיו תרועה גדולה: כבוד להרב! כבוד ליהודים! חרפה להפולנים! הנואם אמר להם שנו! וישנו, שלשו! וישלשו וכן פעמים אין מספר, אהרית דבריו היו: שובו לכם לאהליכם בשלום, במשמר וסדר נכון, אל הרגו בדרך, אהבו את היהודים, ודרשו שלום וטובתם כל הימים. העם שמע בקולו ויעשו אך הפגנה קטנה ברחובות העיר וישירו שירים לאומיים, ובכל הפסקה היו קוראים ומשלים: חרפה להפולנים! כבוד להרב הפודהאיצי, כבוד ליהודים! כאחרונה עמדה כל המחנה לפני בית מועצת המחוז ויריעו עוד הפעם תרועה גדולה: חרפה להמרשלק! כבוד להרב! וישובו בשלום איש לביתו, ולהיהודים היתה שמחה וששון ויקר. ראוי הוא היום הזה להכתב בספר דברי הימים לבני ישראל, ורבנו המרום, זה מרדכי השני, ששמו "שלום" ומעשיו "שלום", יעמוד לכריכה ולהלהלך לדור דורות.

בעין המאורע הזה קרה לנו עתה בדבר בית הספר החדש, התלמוד תורה הכללי, שיסד רבנו בשנה הזאת, אשר בו התפאר עירנו והעמוד למופת לבל ערי ארצנו, בנידע בכר לקוראי, "המצפה". וערים אהדות כמו סערעט כולשביץ זאבלוטוב ועוד, כבר התקנאו בנו לעשות כתבנות, וימים האחרונים שלח גאון דורנו השובש, מאור הגולה, אשר מימיו "מי דעת תורה" אנו שותים, מרן שלום מרדכי הכהן אב"ד כברעזאן שליחים מיוחדים לרבנו הגאון, להתחקות על תורה הבית, ליסד תלמוד תורה כללי כזה גם בקהל עדהנו.

מלשינות הביקים וכלי מבטאם ה"סלובא פאלסקי" עלינו ועל תורתנו, השפיע גם על פקודי עירנו השפעה לא מועפת, ובאחד הימים נסגרו כל חררי התלמוד תורה מטעם שר המחוז בלי נתינת טעם לפגם או לשבח. באותה העת שכן כבוד בעירנו האדומור"ד הצדיק מקפיציניץ שליט"א ובעל הכרן בית ד' ההאבל הצדיק הוה על סגירת בית-הספר, כי מאד מאד היה האוהב תורה הזה שבע רצון ממנו אחרי בחנו את התלמידים מכל המחלקות ומה גם מהמחלקות ה', ו' ו' היהודים את שעור משניות וגפ"ה עם הלשון בעל פה. ולאית תודה ורצון נתן המיכה הגונה לקופת הת"ת, רבנו בלויית נשיא העדה הלך אל שר המחוז, אבל לשוא. שר המחוז היה שוכב חולה בכיתה, ובין כה וכה היו החדרים סגורים והנערים הלכו בטל. כמעט אמרנו נואש. אבל רבנו אחרה חשב, חגר בעוז מתניו, והלך אל שר המחוז אל חדר המכות, שהוא שוכב שם וישש לקראתו. רבנו דבר אתו משפט וישאלהו על מה זה נסגר בה"ס, שר המחוז השיב לו באהבה ורצון, כי צר לו מאד, כי כפי שהודיעו לו (מי?) דבר בליעל יצוק כבה"ס הזה, והיא בעין התקוממת נגד הפולנות והממשלה וכו'. אבל רבנו, שהוצק חן בשפתיו ידע מה להשיב לו ויבטיחהו כי אין זה רק התקדמות דתית ואין בי שום שמץ פוליטי, אדרבה ואדרבה! וכו' השר האמין לכל דבריו. ועוד כו ביזכ נתן פקודה מהמטה, שהוא שוכב עליה, לפתוח את כל החדרים. — ואחרי כל אלה לא אוכל לכתוב את האמת, כי ראשי עדהנו הנכבדים יעירו הרבה על ידו לבל המפעל טוב והמועיל והמה באמת תומכי אוריתא, וגם זו למיכה וסימן טוב לו לארם שרבריו נשמעים ובידוע שיש בו יראה שמים. ישנם לכאורה עוד דברים אחרים נחוצים בעירנו הצריכים תקין והנני מבקש בשם דורשי שלום העיר וטובתה כי יואיל רבנו המרום הגאון שליט"א בעזרת נשיאי העדה הנכבדים לשים עיניו ולבו עליהם.

טייטמעניצא. ה"סלובו פולסקי", הנודע זה כבר לצורך היהודים, אף שרבים מבני עמנו קראים בו בכל יום באהבה ומשלמים עבדו במיטב כספם, התנפל בגלוינו נומר 117 מיום י"א לחדש מארץ, כרעו ה"קוריער סטאניסל". על מנהל ביה הספר מיסוד הבאראן הירש בסלוטבינא מר זו. מרגליות, על אשר נתמנה לנשיא החברה הציונית שם. בסוף דבריו המרים בלענה הוא אומר: "היטב אמר אחד מיועצי העיר לבוב לשים עין על בה"ס מיסוד הבאראן הירש, כי בס ילמדו כבר בהמחלקה שלישית שפת אייבנו ובבל שבוע במשך ט"ו שעות את שפת עבר בתרגום ורגוני (שפת אישכנז). הם מפיצים בזה ערמנות וציונות, כי מורי שפת עבר, אשר ישרתו בבה"ס האלה לרוב ציונים, את שפת פולן לא ידעו, נלווי דרך הם בלי שום כשרון, ומנהלי בה"ס ייסדו חברות ציוניות. יפתחו הרשות והעם בארצנו את עיניהם, לדאית לדעת מה הם בה"ס של הירש בארצנו". על דברו כסיל אלה אין להשיב, כי מי לא ידע את העבודה הקשה, אשר עבדו מורי שפת עבר בבה"ס הנ"ל. האדונים הממונים על היסוד הנ"ל בוויין והמשגיחים יודעים למדי, כי ימלאו המורים העברים את חובתם בכ"ס אלה ביתר שאת, ואין להם לירא מפני דבת צר ואויב ה"סל. פול". גם על הדברים "מורי שפת עבר הם נלווי דרך שאין בהם שום כשרון" אין להשיב, כי מי לא ידע שהמורים העבדים הם אנשים כשרים, אנשי מוסר וכשרונותיהם עולים מעל בשרונות כותב דברי פלסתר אלה. אמנם אחרים מהם אינם מורים מנוסים מטעם הממשלה, אבל הלא רואים אנחנו, כי בבה"ס התיכונים של הממשלה ילמדו גימנסיק או מוזיק גם כן מורים שאינם מנוסים והם. פ. מחשה על זה ואיננו מצטער כל כך. רק שאלה אחת אשאל את אחינו; מדוע השלמו במיטב כספכם בעד עתון כזה, אשר יכנו בשבט לשונו? האין די עתונים פולנים אחרים בארצנו, כי השלמו דוקא בעד זה, המלא שנאה לישראל? אל תשמו, כי אתכם אוהב הם. פ. מבל היהודים, אצלו הוא יסוד מוסד: "ישראל אף על פי שחמא (נגד היהדות) ישראל הוא", היום התנפל על המורים העברים ומחר יתנפל עליכם בשבט עברתו. אולי אז תוכחו לדעת אם כנים דבריו. שלמה באלטוך.

ראדאון. בשושן-פורים בערב שבעו רבים מבני עירנו הענוג, אשר גם לחלום לא העיוו. שמענו את שפתנו חיה כפי הנקוה של בית רבן, ילדים וילדות עברים מדברים עברית. היש ענג רוחני גדול מזה ליהודי לאומי? תלמידו בה"ס העברי, אשר לפר נתן הופמן, הציגו מחזה בשפת עבר ויצליחו עצה"ש. הרב עשה על השימעים רושם משמח וחוק. את אשר הרגשנו בשמענו שירים עברים יוצאים מפי ילדות כנות שבע ושמונה שנים ישערו אלה הקרובים אלינו ברוח, כי הרבה חמאנו ער כה נגד בניתנו בנינוע להחנך העברי. קשרנו שיחה עם כל אחד מהתלמידים ונוכח, כי לא יבצר מהם להביע כל מחשבותיהם עברית. ק.

מהרוב ומרחוק.

הארמון החדש שר הקיסר. זה כ"ד שנה נכנה ארמון חדש כחצר הקיסר כוויץ ועוד לא נגמר. כי כאשר מת הערצהרצוג רודולף, שלמענו נועד הארמון החדש, נואש הקיסר מן הכנין, כי לכו היה דוי על מות בנו יחידו יורש כסאו ולא שם עוד לכ לענין הארמון החדש. דבר הכנין התנהל לאטו ע"י פקודי החצר וכבר כלע עשרים מיליון וחסרונות גדולים נעשו בו, כי לא יכול עוד הקיסר להשיג על העבודה ולחיות דעתו. כי למורת רוחו היה כלו. עתה שם הערצהרצוג פראנץ פרדיננד יורש הכסא את לכו אל הכנין והוא יעמד כראש הועד. גדל הכנין 14.300 מטר מרבעות. חוק מס הצבא החדש. כקרוכ תוכא לפני מועצת הממלכה הצעת הממשלה, לשנות את חוק מס הצבא. בשנת 1880 ניצר החוק הזה, שהטיל על כל אדם הפטור מעבודת הצבא מס כפר נפשו. המס הזה כעסרו נכון וישר הוא, כי אחרי שחובת העבודה כצבא מוטלת על כל אדם, נכון הוא שמי שפטורו מן העבודה ישלם עכ"פ כאשר תשיג ידו, למען לא יעבוד חכרו כשכילו חנם. אך אופן הטלת המס לא היה נכון עד כה. כי הגדול שכעשירים לא שלם יותר ממאתים כתר ועניי שבעניים שלם שני כתרים, אף שקשה לזה לשלם שני הכתרים יותר מאשר לעשיר לשלם אלף כתר. ולפעמים העריכו אדם כינוני לשלם מסכת העשיר שלא כדון. החוק החדש יתקן את כל זאת. את מס הצבא ישלמו ע"פ ערך מס ההכנסה. כל הפטור ממס ההכנסה. כלומר מי שהכנסותיו אינן עולות לסך 1200 כתר, פטור גם ממס הצבא. המכנים מן 1200 עד 1300 כתר ישלם מס הצבא ששה כתרים לשנה. המס יעלה כפי שיעלה מס ההכנסה. המכנים 10.000 ישלם 182 כתר מס הצבא, המכנים 20.000 כתר ישלם 458 וכן הלאה עד 7538 כתר לשנה. ומלכד החיבים כעבודת הצבא עצמם ישלמו גם אכותיהם מס אחר, חצי מס כנייהם, כי הם יריוחו מהשתחררות כנייהם. האב המכנים פחות מן 2400 כתר לשנה פטור מהמס הזה.

שמונה מאות נטבעים. אלף ריגים וארבע מאות סוסים עמדו על מכסה הקרח בים הכסתי, שבין רוסיא וטובין פינלנד. פתאם קם סער גדול באישון לילה, גלי הים הסוער כקעו את הקרח ובתרו נחלקו לכל הרוחות על הים הזועף. האנשים והסוסים, אשר מקומם היה על גזרים קטנים, נטבעו מיד ויאכדו במצולות ים. כן אכדו שמונה מאות איש וסוסיהם וכמרותיהם. אך כמאתים איש נשארו עומדים על גזר קרח גדול, שצף על פני הים. הגלים עברו על ראשם ושפות כתר הקרח התפוררו מעט מעט והם אמרו קץ לחייהם. מ"ח שעה עמדו כן על רגליהם כמים עד כריכהם, כחותיהם עזבו ועמם גם התקוה להנצל ויאמרו לקפוץ הימה ולעשות קץ לעצמם. פתאם הרף סער עצום את גזר הקרח הלאה הרבה מאד. האנשים נפלו מלא קומתם הטימה אשר על פני הקרח וידמו, כי רגעם האחרון הגיע. אך כאשר עבר הפחד הפתאם ראו את עצמם על שפת הים.

אלף ומאתים שרופים. כמכרה הפחם בצרפת אצל העיר הקטנה פורי ער פרצה אש במערת המכרה, הגאז המתהווה במערות כאלה מיסוד פחמן ומימן, התלפת ויהי לנהר אש מרעים וסוער, עוסר סלעים ומרס כעברה כל אשר בנו הטבע וכני אדם כמאות שנה. יותר מאלף

מהעם הרומני, שיאהב את הזרים האלה וישעוררו לחיות על חשבוננו, דרך אנב היא מתרעמת על הנדירה הרכה של היהודים, הכל ככל תקיפי הרומנים. הם ממררים את חיי היהודים ואח"כ הם מתרעמים עליהם כצאתם מן הארץ. זנבניד יענה את המלכה ויביחנה תוכחת מנלה. מרמה. לקוראינו ידוע, כי כחדש כסלו הוציאו הלורד רותשילד וכל גדולי היהודים באנגליא. קול מורא, להוכיח את טעות הציונים והארציים הרועים ליסוד מדינה יהודית ולדעתם אין צורך בזה, רק לעזר את היהודים השדורים בנדבות ולהוציא קצתם לאמריקה. את נוסח הכתב הוא ערך הנריכ מר שמואל מנטגו, ולחבריו, יתר גדולי היהודים באנגליא, הניד, בי ע"פ רצון הממשלה החדשה הוא בותב את הכתב, לכן עליהם לחתום עליו. עתה נודע, כי לא עיפ הממשלה נכתב הכתב. הציוני מר גרינברג דורש כפומבי, שיבאר מונטגו את הדבר והוא שותק.

כבוד אב. הירש: עשה אתי חסד ותלוני מאה כסף לפי שעה. — בער: איני יכול. — הירש: מרוע, האל לקחת זה עתה ירושה חון דבך — בער: אמת, אבל איני יכול להפרד מן הכסף, כי למזכרת הוא לי מאבי.

משרדה הספרות והמדעים.

תולדות אנשי שם בקראקא

משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון. פ. ה. וועטשטיין.

(המשך מגיליון 4)

דרך למוד הפלפול, החריפות והחלוקים, שלמד ר' יעקב פולק בנירנברג ושהביאו אתי משם לפראג ומפראג לקראקא וינהנהו פה כשיבינהו וימעהו הוא ותלמידיו בכל מדינות פולן, איתו דרך הלמוד, עזר הרבה להתפתחות הכחות הרוחניים, התפשטותם והשתלמותם, ככל מרחבי הארץ. הוא כרה אוגנים ללמודים, עשה נפשות לתורה ויעורר תשיקה עצומה ואהבה עזה ונאמנה לחכמה התלמוד, וימשוך בכחו ככתבלי קסם המון נערים לבתי המדרש, ולא נגום, אם נאמר, כי כמעט הוא עשה את כל חיל הגאונים בפולן ויכרא בה ברוחניות ישראל את התקופה החדשה והגדולה רבת הערך, שאין על עפר משלה. רגילים חכמים וסופרים (ובהובם גם מפורסמים ומומחים) לבתוב, כי ר"י פילק המציא את הפלפול של הכל והוא היה בעוכרי החלוקים המקולקלים ומישיבתו פתחה הרעה ותפשה נגע הלמוד, שעליו התרעמו ונגדו התקוממו גדולי ישראל כמהר"ל מפראג, ר' אפרים לונשיץ, מהרש"א, ר' מרדכי יפה, בעל השל"ה ובנו בעל ווי העמודים. ¹ ובאמת אין הדבר כן, וכל הכותב: האומר כך על ד"י פולק או על רב אחר מתלמידיו, אינו אלא טועה ומטעה את אחרים וחושד בכשרים כמה שלא היה בהם אף מקצת שבמקצת. לוויגוון כותב בספרו בית יהודה ח"ש פרק ק"מ: "בימים ההם קם בפולין רב אחד חרוף ושנון מאד בתלמוד ר' יעקב פאלק, והיה ראש ישיבה וברוב חריפותו היה עוקר הרים הרחוקים זה מזה וזווגן יחד, וממנו יצאו הלמודים הסופיסטיים הנקראים כשם חלוקים... ואמרו על ר' יעקב זה או על רב אחר מתלמידיו, שהיה ראש ישיבה נ"ב, שעקרו בני הישיבה כמה דפין מהמסכת שלמד בה הרב עמהם, והרב לא הרגיש על חסרון הדפין והפסקת הענין והלשון, והתחיל בדף שאחריו, וחבר בלולאות פלפולו וחריפותו את שני הענינים הרחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, וראיתי באחד מהספרים שנתחברו מבעלי החלוקים האלה, שהוכיח שפרעה הלך בשימת הרי"ף ועכריו הלכו בשימת הראב"ד... והכל בחריפות ועמקות גדול

כי שונאים את היהודים ואינם מציינים רק לעיניהם ודא לעשיריהם. היהודים חשבו מחשבה טובה: לדרוש מנקודת מצב לאומית קוריה יהודית בכחיות. על המחשבה הזאת אני קורא להם בכל כחי "אשריך ציון ו" או איננו רוצים להסניד את היהודים בנישו, אבל אם הם רוצים אין למחות בידם. לדעתו יש סבה למשיבים ולאשכנזים בארצות הסודמים לשום את לבם. כי היהודים לאום הם. היהודי לא יהיה לעולם אשכנזי או משיבי, הוא יכול לכל היותר להרבה בהשכנת עם זה או זה, לעבדו או להכניעו אלו הייתי יהודי, נכל מתי כאשר קראוני אשכנזי או משיבי. הוואה איך חדרו היהודים וזרע היהודים אל כל המפלגות. הוואה את השפעצם ועל הרפום ועל כל דבר בממלכה, יאמר בעל כרחו: הגרמנית היא מלכות-תכל והיהדות היא מלכות כל העילמים.

הבטחת וויטה. הועד המרכזי לתמיכת היהודים השדורים שלח אל ראש הממשלה הגראף וויטה הכל צירים. להודיעהו את סבות השוד ואת הפחד מפני שוד חדש בחג הפסח ובימי הבחירות לדומא ולהגיד לו, כי כל עוד לא תביע הממשלה בפירושו, כי אינה רוצה בשוד יהודים ולא תענוש את הפקידים על התרשלותם בעת הפרעות ועל הבעת רצונם בהן, אין היהודים כמיחים עוד מהתנפלות. וויטה ענה את צירי היהודים, כי שוד ביהודים אי אפשר שיהיה עוד, כי כבר נודעה לשרי המדינות דעתו עד זה ולא יתנו עוד לקום על היהודים. על אדות זכויות היהודים אמר, כי לפי דעתו אין להצדיק את הכדלת היהודים לרעה כמשפטי הארץ והיא יודע, שהרומא תשנה את מצב היהודים לטובה. על אדות השתתפות היהודים בדומא אמר, כי לדעתו הדבר פשוט ונכון, כי במקום שהיהודים שם יסוד מכריע יבחרו בצירי יהודי, ובעת שראש הממשלה הבטיח כן, נגזרה גזרה חדשה על היהודים. מן העיר הכצורה סכססופול בחצי-האי קרים יגרשו את היהודים היושבים שם זה יותר משני דורות, והעיר תהשב בין המקומות, שאסור ליהודים לשבת שם.

"אהבה מרחוק" העתון הרוסי "נאש זיון" מודיע, כי הגראף וויטע הציע לפני צירי היהודים, שיתצבו לפניו, כי יתצבו גם לפני הצאר. היהודים ענו, כי הם מתאבלים עתה על הובה, שנעשה בהם בישנה הזאת ולפי מנהג היהודים אין באים לפני מלכים מתוך אבלות. פחד שוד חדש. בישיבת המניסטריום הרוסי הגיד המניסטר לעניני הפנים, כי מערים רבות בקישוהו היהודים, להגין עליהם מפני אויביהם, המכניס שוד חדש לימי הפסח. אבל אין כל סבה, אמר המניסטר, לפחד הזה: בכל אופן עשתה הממשלה את הטמל עליה. קודם פני כל רעה.

יהודים מורדים מרוסיא. בבית הפירמא מאריץ לאנדא בוויג התפוצץ איזה דבר בכיס כורך הספרים יעקב מארקוביטש, פליש יהודי מרוסיא. הסועל נפצע. כאשר הבשוהו כחש בתחלה, כי בכיסו התפוצץ, ואח"כ כאשר בדקו בחדר מעונו ושם נמצאו כמבות וכרוזי המורדים וכלי מפץ שונים הודה, כי הוא ממפלגת המורדים ברוסיא. אתו גר חיט יהודי ושמו משה שלום רעשיסטר. שניהם נתפשו.

ברווים חדשים כהשמיר את היהודים ברוסיא. אנשי הגוב, וורעמ"א והזארי"א הוציאו ברוזים חדשים, שנדפסו בבית הרפות של שר הפוליציא וחתום בחותם הצנזורה, גם נאמר, כי וויטה כרת ברית עם היהודים להחריב את רוסיא, כל רוסים נאמן מחויב לעזור להשמדת היהודים. הממשלה לא מחתה בידי מוציא כתבי עמל אלה, כמו שלא מחתה בידי מחלקי נישק בין המאות השוורות, שנחלצו זה עתה.

מלכת רומניא עז היהודים. המלכה הרומנית ידועה לא רק בתור מלכה טובת לב וחכמה, כי-אם גם בתור סופרה מחברה ספורים ושיירים. פרי עטה החתום בכנוי יקרמין סילוה" חביב מאד, כי הוא מעשה ידי מומחה. עתה יצאה המלכה מגדרה ותנס כחה גם בפובליציסטיקה. בעתון אנגלי גדול כתבה מאמר בשם "היהודים ברומניא", להצדיק את תהלוכות ממשלת רומניא עם היהודים. העם הרומני הוא דל מאד, כלו אכרים ורועים החיים חיי צער וכאשר יעצרו השמים ממטר הם סובלים רעב. היהודים (היא קוראתם "זרים" במנהג ממשלת רומניא) עולים עליהם בחריצות ובעשר וכירם כל המסחר והמלאכה ואין לדרוש

ומאטים פועלים אכרו חייהם, כגליל מכרי הפחמים הם עיבדים שלשים אלף פועלים. פועלים כאלה במכרי רפחמים הם בסכנה תדירית מפני הנאז המתקבץ שם תמיד ועלול להתלקח בכל רגע. בתהבלות אחדות מונעים את התבערה: "בעששיות כטוחות", בצנורות של אויר, באסור הקטרת טבק וכדומה ובכל זאת יקרה לרוב פרץ אש, האוכל בפועלים כקמב מריר.

שטרף מים. בסער גדול, שהיה על הים הצפוני עלו מי הים ויכסו את כל המקומות אשר על החוף, בתים נהרסו וימחו מעל הארמה, שהורות רבות ואניות מספר נשטפו.מאות אנשים אכרו חייהם — שטרף גדול דיה גם במינסק ברוסיא, חצי העיר במים. הנזק רב מאד. מינסק היא עיר שרוב היהודים.

סכסוך פרזעווארסקי — ראוענבראט. בעל מכרה רפחמים היהודי, י פרזעווארסקי בקראקא האשים את הפרופסור ד"ר יוסף רוזנבלאט, כי בהיותו בא-כחו כמשפמו, לקח כסף גם מידי בעלי דינו, להיות גם בא"כחם ועקב המעל הזה ירד פרזעווארסקי מנכסיו וכל הונג הלך למיטון. כמצפו הכה פ' את הפרופסור וגם נענש בעבור זה. הדבר בא עד לפני ביה"ד הגדול וער מועצת הממלכה. מנהל המניסטריום למשפטים ד"ר סליין ענה עתה במועצת הממלכה, כי ביה"ד הגדול חקר בדבר וימצא, כי כל מה שעשה הפרופסור רוזנבלאט עשה בידעית פרזעווארסקי ובחסמתו ואין סבה להאשימו בדרך דיסציפליני. הדבר עשה בעתו רועם גדול בקראקא.

תפישת סוכני נדידה. כמעז-לאכאָרץ באונגריא הצפונית נתפשו מרמין שווארץ ושמונה בחורים, שבכשי להשתמט מעבודת הצבא בכריחה לאמריקה. שווארץ המציא להם תעודות-מסע מזויפות ויוצא מידם כסף רב. הכירו יש האלבער נמלט.

גזר משפט היהודים. ביום ג' שבוע זה דבר צירנו ד"ר שטרואוכר במועצת הממלכה ע"ד גזל משפט היהודים בחלוקת המנדטים. היהודים בגליציא — כן אמר — הם 4.69 אחוים ממאה יושבי אוסטריא ובחלקם עלו רק ששה או שבעה צירים למועצת הממלכה. מספר היהודים באוסטריא רב ממספר הסלובנים — העם הדל והנבער — במאת אלף נפש ובחלקם עלו כ"ג צירים, היהודים רבים מן האיטלים בארבע מאות אלף נפש ובחלקם עלו מ"ז צירים, היהודים רבים מן הקרואטים בארבע מאות אלף נפש ובחלקם עלו י"ג צירים ומדוע יגרע חלק היהודים מחלק כלם? ובכל זאת אין איש כפרלמנט שיתבע עלבון היהודים.

אנטישמיות בפראג. הרופאים היהודים בפראג ערכו כתב בקשה אל קהלת היהודים שם, לבנות מהרה בית חולים גדול ערוך בכל מכשירי הרפואה והנתוח, כי אי אפשר לרופאים יהודים להשתלם בבתי החולים והקלי-ניקים הכלליים, כי הפרופסורים מרחיקים אותם מינם בקנאתם הלאומית. סטודנטים, שלא נתכבדו יקבלו לעזריהם, מן החוץ יביאו להם עוזרים ויהודי לא יקבלו. צדקה גדולה. בעל בתי החרשת היהודי וודולף אישפיץ, שמת בוויג, הניח בצואתו סך 470.000 כתר, מחציתם למוסדי צדקה כלליים ומחציתם למוסדי צדקה של יהודים.

אספת מורים יהודים. בשבוע שעבר היתה כסטאניסלאו אספת המורים, אשר בכתי הספר מיסוד הכארוץ הירש, למרוא תגר עד אשר עד כה לא הוסיפו על שכתם יהוספת היקר, כמו שהוסיפו למורים בכ"ס אחרים.

אשריך ציון! היו ימים, אשר רק האנטישמיים הגמורים דברו על דבר היהודים כפרלמנט האוסטרי והיהודים בושו ויחפרו. צירים ממפלגות אחרות לא אבו לדבר על אדות היהודים, שלא לביש את חבריהם היהודים. התנועה הלאומית הוציאה עב"פ מלבם שר לא-יהודים את המשפט-הקדום, שבושה היא לדבר עד אדות יהודים. כן מצא הציר האשכנזי העממי ד"ר לעמיש בשבוע הזה לנכון לדבר במדברו גם על אדות תנועת הפרדת היהודים. בתחלה לא היה אפשר להביר אם כונתו ללעוג או לברר באמת, אך כסף דבר בכבוד-ראש הראוי בהכרה ברורה, אם גם לא בלי מעם אנטישמי, כי ישנה שאלת היהודים, בראשית דבריו הוכיח את האנטישמיים,

1 ע"י המאמר "קורות סדר הלמוד" להחכם יעלינק בכבורים" שנה ראשונה ע' 26-1 ו-2 שנה שניה ע' 19-1.

כאימליא התחנה. מזה נראה בלי כל ספק, כי ארץ הסלבים הזאת נקראה כימים ההם "ארץ ישראל" על שם היהודים הרכיבים, שכאו שמה מן המזרח. כי הלא אי אפשר, שעברו מספרד לאימליא ויון דרך פלשתינה. — כמה גדול היה החלק החליו-יהודי בקרב יושבי הארץ הסלבים אי אפשר לדעת, אבל ברור הוא, שכלפי חוץ היו חלק חשוב, כי עמדו בראש התרבות והמסחר ועל בן נקראה הארץ על שמם.

בתשובות הגאונים נזכרים חלוקי דעות ומנהגים בין "אנשי המזרח" ובין בני "ארץ ישראל". ותמיד מתאימות רעות אנשי המזרח לדעת הגמרא ודעות בני ארץ ישראל שונות מדעת הגמרא. אנשי המזרח הם כלי כל ספק היהודים יושבי כבל ולעמתם נקראו היהודים כפלשתינה "בני מערבא", כי א"י היא במערכה י"ל כבל. ובני ארץ ישראל שבתשובות הגאונים אינם יהודי ארץ ישראל ממש, כי ראשית, כימי הגאונים לא היו עוד בא"י חכמים שיכלו לחלוק על הגאונים שבככל ומעט היהודים שישבו עוד כימים ההם בא"י היו מוחזקים בין הגאונים להדיומים (שערי צדק ד' ר' 40) ואין שייך להזכיר דעתם נגד דעת הגאונים וכפרם במקום שהיא נגד הגמרא. ושנית אי אפשר כלל שהיו כפלשתינה מנהגים מתנגדים לדינים מפורשים כגמרא. ב"בני ארץ ישראל" הכונה בודאי על היהודים, אשר על שפת הים הכספי והים השחור, שהתיחסו לעשרת השבטים, כי אצלם לא הפשו הלכות התלמוד מקום וגם בין היהודים הקרובים יותר מהם לכבל לצד דרים נמצאו כבר מנהגים שונים ממנהגי התלמוד והגאונים. אין חפצי להאריך פה בזה, אביא רק דוגמאות אחדות: בתשובות הגאונים (שערי צדק ח"ג, ד' י"א) כתוב: אנשי מזרח אין מתאבלין על הולד על שימלאו לו יום יבני ארץ ישראל אפילו בן יומא". מנהג אנשי המזרח הוא ע"פ התלמוד (שבת קל"ה ע"ב), "אנשי מזרח פוטרין את האבל לפני הרגל אפילו שעה אחת ובני ארץ ישראל אינו נפטר עד שיהו לו ג' לפני הרגל". מנהג אנשי מזרח יסודו בתלמוד (מ"ק כ' ע"א) ומנהג אנשי ארץ ישראל סותר את דין הגמרא. חוסרות כאלה, שנראה בבני א"י, לא יכלו כלל להתקבל ע"י היהדות התלמודית, כי המסורה המתיקה הרבה את הדינים ותורת חז"ל היא תורת חיים, לפי שנוערה לכל העם. אבל חוסרות קשות יכלו לתפוש מקום רק בתוך כתות קטנות, כמו אצל היהודים בקצה הצפון. הנה למשל הדוגמא הזאת: "אנשי מזרח נדה משתמשת בכל צרכי הבית ובני ארץ ישראל אינה נוגעת בלח" וכי' (תשובות הגאונים). אנשי מזרח אינן שובלין רא מקרי וכו' (שם). בחומרות האלה אחזו רק הכתות בארץ הנבחרת והיא וגם מצאנון אצל השמרונים וקריבות הן לדיני אלה.

ש. שפינר. (אספ. וובנש.)

המאה הרכיעית, אשר עליהם ערערו ויקראו תגר "רכים מראשי הגולה זקני ומופתי הדור". כגובה שמים מעל הארץ כן גבהו ררכי למודו הוא מעל ררכי למודם הם, וטובה היתה צפרנם של הראשון מברשם של האחרונים. הם שמו את הטפל לעיקר, רק את הפלפול לקו ולא את הפשט, רק את החילוק למשקולת ולא את האמת, וילכו אחרי ההבל ויהכלו, לגלות פנים בתורה שלא כהלכה, לעייל פילא בקופא רמחטא ולבנות רק מגדלים פורחים באוויר. לא בן ר"י פולק. "לגמר והדר ליסבר" היה נר לרגלו, והני הסדרן קודם לפלפול" — אור לנתיבתו. שתי ההכונות הנשגבות, הכונת בקו, "סיני", והכונת חריף, "עוקר הרים", שהתלמוד שואל עליהן "הי מיניוהו עדיף", שתיהן נמצאו בו כאחת מהאימות אשה אל אחותה, ואותן שתי המעלות הרמות ממדותיו של רכו כישיכה נירנברג, לוו אותו ממש כשני מלאכי עליון על ררכי למודו בכית מדרשו כפראג ובקראקא וידבקו בו ולא הרפו כמנו עד יומו האחרון. עקר למודו היה לשאת ולתת בתחלה בהלכה, לדרת לסוף דעת התלמוד ולעמוד על דברי תורה, להבינם לאשורם, על כורים, ולאסוקי שמעתהא אליבא דהלכתא, ולבסוף, כאשר כבר ירד לעומק כונתו של התלמוד, ויעמיד את דבריו על הדין ועל האמת ועל הפשט, שקל וטרה כפלפולים וחלוקים, כדי להרחיב את דעתם ולשנן בה שכלם של התלמידים. ובשם שחכמי התלמוד, ברצותם לעורר חבה לאיזה דבר, היו מספרים דברי הגדה המושבים את הלב, בן ר"י פולק, ברצותו לעורר אהבה ותשוקה לחכמת התלמוד, הנהיג כישיבתו את למוד החלוקים, לעשות את איני השומעים התאכזב לחדשות וחדושים, כאפרכסת לדברי תורה, ולכרזת את הדעת, ולחדד את התלמידים, כדי שיהיה להם לב ממהר לשמוע ולפלפל בחכמה מצד האמת. "לא העשיר משה אלא מפסולתן של הלוחות". לא העשירה פולן עשר רוחני אלא מפסולתם של החלוקים, ואכלמלא הפלפול השאור שכעיסת הלמוד, שהנהיגו ר"י פולק ותלמידיו כישיבותם, מי יודע אם נתחמצה העיסה ולא נתעפשה, ואם הגענו לכל הסגולות, לכל התפתחות הכחות הרוחניים ולכל התנועה הגדולה והעצומה בפנה זו בזמן ההוא. ומעות נוררת מעוה. מעוהו של "רב צעיר", כי ר"י פולק, "שם כל מעינו אך בהעלפול" עד כי "הסיר את לב התלמידים לגמרי מההלכה", גרמה לו גם למעות ולומר, כי בשביל זה התנגדו לו גדולי אשכנז, "רכים מראשי הגולה", וכו' גדלה התנגדותם לו עד כי "הלך לו מפני אחיו (באשכנז) אל ארץ אחרת, אל ארץ פולניא". באמת אין באן לא דכים ולא יער ותלה הניא בדלא הניא. אם ר"י פולק הלך לו "מפני אחיו" לפולן, הלך לו יותר ממעם אחר, מסבת קיום המאון, אשר הסב לו בעיר מושכו פראג מתנגדים ואויבים רבים, מחלוקת וביוון החרם.

(המשך יבא)

נכרים מתייהדים באירופה.

(סוף)

שם כתוב לאמר. "יצא ממדינת קרמובא שלישי ממנה על ציים. שלחו מלך ישמעאל בספרד... והלך ממנה על ציים אדירים לכבוש ספינות אדום ועירות סמוכות לספר והלכו עד חוף הים של ארץ ישראל אל ים יון ואיים שבו ומצאו אניה וכה ד' חכמים גדולים היו הולכים ממדינת בארי למדינה נקראת ספסתון". להבין את הדברים האלה יש לדעת מה שכבר הזכרתי, כי מסחר גדול ע"י אניות היה בין דלמציא וכין ספרד. ומלכות כיצנץ היונית, שמשלה גם על אימליא התחנה, גבתה מכס מן הסחורות הבאות לחוף סיפונטום (הוא ספסתון הנ"ל). ולפי שעמדה כיצנץ במלחמה הדירית עם יושבי אייליריא הסלבים, בקשה להשביט את המסחר הרב, שבינם ובין ספרד. אז שלח הבליוף הערבי מקורדובה בספרד (הדבר הזה מתקים ע"י אכן בלדום בדברי ימי מלכי המחמרים בספרד) אניות מלחמה נגד אניות היונים. האניות עברו לים יון ואיוו דרך "ארץ ישראל", היא ארץ הסלבים באיליריא אצל הים האדרעי. שם פושו כספינה, שהלכה מבארי באימליא עד סיפנתון

מאד". ואלה דברי גרין בספרו דברי ימי ישראל ח"מ ע' 57 בתרגומו העברי משפ"ר ח"ז ע' 53 — 54: "ר' יעקב פולק אשר המציא שיטה חדשה (שיטה הפלפול) בדרישת התלמוד... למד בבית המדרש בבאבאריא ררכי הקושיות והפירוקים והחדורים, שהיו תלמודי בתי המדרש באוינסבורג, נירנבורג ורינגנבורג מצוינים בהם. אך הדבר אשר היה לשעשועים לבני אשכנז עשה ר"י פולק לסדר הלמוד. הפלפול הוא נכוב חדרים והמצאות, בנינים גדולים עד לב השמים כנויים על יסוד גרגרי חול או כהמליצה. התלמודית: הררים תלום בשערה; סדר הלמוד כדרכי המעאה של בני פומבדיתא, המעלים פילא בקופא רמחטא, שעליו ילגלו בתלמוד, באין ובאפס הוא נגד ררכי הפלפול, שהנהיג ר' יעקב פולק". וז"ל הרב ר' חיים טשערנאוויץ מאורסא במאמרו החשוב, "להולדות השלחן ערוך והתפשטותו" ב"השלח" כרך ד' צד 397 (שחתום עליו שם בשם "רב צעיר"): "אל הפוסקים וההוראה לא נתן (ר"י פולק) לבו, וישם כל מעינו רק בחדורים ופלפולים וימציא "חילוקים" לחדד את התלמידים ולכרז את הדעת, מבלי להבונן אם מהאימים הם עם ההלכה ואם יש להם על מה שיסמכו כההגיון הישר... אולם גדולי אשכנז ההנגדו לדרך הלמוד החדש, שהמציא מהר"ף... ובראות מהר"ף, כי באשכנז לא מצא אונים קשובות (?) לשיטתו, וילך לו מפני אחיו (?) אל ארץ פולין". אמנם באמת — מוסף ואומר הרב טשערנאוויץ שם (צד 398) — הרחיק מהר"ף ללכת עד הקצה האחרון, כהסירו את לב התלמידים לגמרי מההלכה (?), לשים כל מעינם אך כפלפול". אבל דברים כאלה וכאלה אינם אלא קלושים מן האוויר, דברי הגדה והפלגה בעלמא, שאין להם שום יסוד והוכחה כלל, ולא יוכלו לעמוד בפני הבקרת האמתית. הרב טשערנאוויץ מביא בעין סיוע לדעתו מדברי בעל צמח דוד האומר, כי "רכים מראשי הגולה גדולי עולם זקני ומופתי דורותינו אין דעתם נוחה הימנו (מפלפול החלוקים)"², ולא שם לבו, כי לא זקני ומופתי דורו של ר"י פולק התנגדו, כ"א זקני ומופתי דורו של בעל "צמח דוד" (כמהר"ל מפראג והגאונים האחרים, שהזכרנו למעלה ור"י פולק קדם להם הרבה שנים), ולא לו (לר"י פולק) ולדרך למודו הוא, כ"א לראשי ישיבות ולדרכי למודם הם בדורות שלאחרי ר"י פולק, עת אשר "החלוקים" התחילו לפרוץ כל נדר ההגיון וההלכה ותופשי ישיבות בזכו לדברים בטלים אלו את מוכחי כחותם ואת רכי תורותם. מעות היא, מעות גמורה וחלוטה, לתלות את קלוקל "החלוקים" בר"י פולק, באיש המופת, אשר כרה אזנים ללמודים, אשר הרעוף מל של החיה על למוד החורה, אשר לרגלו באה תנועה רוחנית בכירה, רמת המעלה והחשיבות ככל ארץ פולן. ודעת התלמוד עלתה בה עד למרום קצה. שבשתא כיון דעל על; מעות זו גדלה ונשתרבה כ"ב, עד כי כתבו עליו החכמים הנ"ל מה שהכאתי למעלה, כמו עמד ר"י פולק באמת כמוציא אחת עם המפלפלים המבלבלים, זוחחי לב, רועי רוח ורודפי קדים, אשר דרך ארחות התורה בלעו ופלפולם קדם לשבלם, וחדודם — להגיון ולהלכה, "עד הקצה האחרון"; כמו נפשו ולכו של אותו, הצבי ישראל, ראש גולה אריאל" (שכך כתבו עליו בחייו), "הרב הגדול אשר שמעו יצא מסוף העולם ועד סופו" (שכן מזכירו בעל צמח דוד, תלמיד הרמ"א, שהיה תלמיד תלמידו של ר"י פולק). באמת לא היו נתונים אלא לחדורים ולפלפולים בעלמא וכזה "קס במלאך מושיע" (דברי הרב טשערנאוויץ בעצמו) ויעש לו שם גדול "מסוף העולם ועד סופו" לא הרי המפלפל ר"י פולק, בן המאה השלישית, כהרי המפלפלים כימי

² ואומרים שהוא רכי יעקב פולק היה הראשון אשר המציא כרוב שינון חידודו והריפתו את המצאת פלפול החלוקים שנוהגים בו ראשי ישיבות כסדיניות אלו לחדד בהם את התלמידים מומנו עד היום הזה אף שאין דרכם מקובלים אצל כל החכמים ויש לי לב ודברים מראשי הגולה גדולי עולם זקני ומופתי דורותינו אין דעתם נוחה הימנו. יצמח דוד, חיר היץ.

מעמקי לבי אניש במו"ט ליי"ג מר אפרים אליעזר יאלעס בן הה"ג אבד"ק סטריא לארוסיו עם מרת בינה יאלעס בת הה"ג אבד"ק סאקאלאו בני הרב הצדיק שליט"א מסאמבור.

שלוס דיער — סאמבור.

הנני מברך בכרבת מו"ט את רעי מר אפרים אליעזר בן הרה"ג מו"ה שלום הכהן יאלעס מסטריא להארסו עם מרת בינה בת מו"ה יהודא צבי יאלעס מסאמבור. אלמער בראנדלער — מאשצ'יסקא.

ממעמקי לבי אברך בכרבת מו"ט את המול"ג מר אליעזר אלמנאך מסטריא לארוסיו את אחותי מרת גיטלע פראממער.

נחמן פראממער — קאנטשונא.

בשם החברה קנין ספרים דפה הנני מברך את ידידנו מר פנחס וואלף בכרבת מו"ט מעמקי לבותינו לחתונתו עב"ג מרת ליפמשע מערשיל מראווע ראסקע ! יוסף גערבער — מאשצ'יסקא.

הנני מגיש ברכתי מקורות לבי לרעי הנכבד מר ישראל איזלער מפשיביש, לחתונתו עם מרת פייגא קעללער ממארנאב.

פייביל פאללעק, יאסלא.

מקרב לבי אביע ברכת מו"ט לידידי מר זאב וואלף געצלער ביאסלא, לארוסיו עם מרת שיינדעל גרין ממראנאב. יעקב גאלדשטיין, יאסלא.

הנני מברך בכרבת מו"ט את ירידי מר יצחק יהודא יאארע לחתונתו עם מרת פייגא פעסיל בת מר פייבעל שטורם ממערווא-וואלאסקא.

אהרן פריינד פרעמישלא.

בלב מלא רגשי שמחה אניש ברכת מו"ט לידידי מר זאב געצלער לבואו בכרית התנאים עם מרת שיינדיל גרין בת מוה' בעריש גרין — יהי ר' עמו ויעל. מנחם מנדל מעללער — יאסלא.

הנני מברך ברכת מו"ט את ידידי הרב החרוף מו"ה מרדכי דובנשטיין לחתונת בנו היקד עם בת מו"ה מאיר נייגרעשיל מקראשצ'ינקא, שהיה ביום ג' שבוע זה.

נשמו מאין יושב עקב המנפה. הפרופסור קאך מבקש תחילה לעצור בעד התפשטות המחלה ותרופה לרפא את הננפים. לע"ע אין תחילה אחרת מאשר לעמל וליגע הרבה מאד, להשמיר את היתוש המביא את היצורים הקטנים ככשר האדם. לתכלית זאת ינסה לשרוף באש את כל סכני השיחים על שפת הים.

שובר.

אל האדמיניסטראצ'יא של "המצפה" בקראקא.

אדונים נכבדים! הננו מתכבדים בזה להודיעם, כי היום קבלנו הודעה מהשלחני ה' אי האלצער בקראקא על הסך 85 בתרים, ששלמו על חשבוננו. הסך הזה יחד עם 9 בתרים, שקבלנו, בס"ה 94 בתרים, הננו רושמים לטובת הקרן הלאומית בתוד נדבות, שנקבצו ע"י עתונם הנכבד, מיום 15/12 1904 עד 31/1 1906.

ברגשי כבוד ובכרבת ציון.
The Jewish Colonial Trust
(Jud. Colonial-Bank) Limited.

הנני מברכים את המחוי' מוה' ברוך שמרנברג ומוה' נטע מייך לחתונת בניהם. מו"ל "המצפה".

ממעמקי לבי אביע ברכת מו"ט לש"ב מר ישראל איזלער מפשיביש אצל דאדמישל לחתונתו עב"ג מרת פייגע קעלער ממארנאב. ישראל דאב. — לישיאנורא

הננו מברכים באהבה וחבה את ש"ב מר ישראל איזלער מפשיביש אצל רדומישל לחתונתו עם מרת פייגא בת הג' מוה' שמחה קעלער ממרנב.

שמחה ויעקב זיידען — ראפצ'יצה, מו"ט! לרעי אהובי מר יעקב שמערנבערג לנשואיו. פנחס שפירא.

ברגשי אהבה וחובה הנני מברך ברכת מו"ט את בן דודתי ארי' ליבש גאלדבערג ליום הבנסו לחופה עם בת מו"ה מרדכי בראדער נ"י מקראקא. מחיר המ"ג נדבתי בתר לקופת הישיבה הקדושה "תורת חיים" פה בראדשין.

משולם יששכר הלוי איש הורוויץ
בהרב אב"ד דפה בראדשין שליט"א.

התנוך. גם כסף החרם של כמות פרטיות ושל חיובי מיתות ונלות לקחה הממשלה להכלית זאת. החינאים מתאמצים עתה גם לתקן את המסחר ואת הצבא ע"פ סדרי אירופא, אף שלפי תורה קונפוצ'ה אסור לחינאי לעסוק בהם. עתונים יומים הולכים ומתפשטים כחינא בהמון רב. כל היודע לקרוא קורא היום בעתונים. והעתונים מצמינים בחפשויהם ובבקרת חפשיה. ניר העתונים דק מאד והוא נדפס רק מצד אחד, מראהו צהיב מעט. כאשר יבא בעתון הספר על מות אחר מגדולי המלוכה הוא נדפס על ניר כחול, כי צבע התכלת היא צבע האבל כחינא. כעת שמחה בבית הקיסר או בראש השנה (ר"ה של החינאים היא יום ראש השנה לאילנות של היהודים וכלל לוח החינאים הוא הלוח היהודי) נדפסים העתונים על ניר אדום. מחיר העתונים קטן מאד, ה' הלר הגליון.

מנפת התרדמה. הפרופסור רוכט קאך נשלח מאת ממשלת אשכנז לאפריקה המזרחית. לחקור שם את אופן התפשטות מחלת התרדמה ולמצוא תחילה לעצור בעד המנפה הנוראה הזאת, שהשמירה כבר יושבי מדינה ישלמה. מהות המחלה ידועה כבר לפרופסור קאך ועל זה דבר המומחה הגדול הזה למחלות המתדבקות באקדמיה לפני הקיסר ווילהלם ולפני קהל הפרופסורים והרופאים, יותר ממאתים אלף נפש השמידה כבר המנפה הזאת, המתחוללת באונגרה, אשר לאנגליא באפריקה המזרחית. על החוף הצפוני של ים וויקטוריא-ניאנזא. הוא שולמת גם באנשי אירופה היושבים שם ויש לפחד, פן תעבור גם לגבול הארצות אשר תחת יד אשכנז שם. כאשר ינגע אדם במחלה הזאת ישקע רוב ימיו בתרדמה וכל עת הוא מתאוה לישון. כחותיו יכלו וכה ישא ויסבול עד שימות, כאשר יתם כל כחו. מעיר המחלה הוא בעל-חיים וער, שלא יגלה לעין אדם רק בעד זכוכית מגדלת אלפי פעמים, שמו טריפאןג'טא. יתוש ידוע, המצוי בארץ ההיא. מעביר את היצור המצער בעקיצותיו מאדם לאדם וכה תתפשט המנפה. לפעמים תתחיל המחלה להנלות באדם כשגעון נורא. שלא יאריך ימים. ככלות מראה השגעון תפול תרדמה על האדם והמחלה לא תרפא עיר קאך מצא את היתוש הנ"ל כסכך הגדל על החול, אשר על שפת הים הנ"ל. כפרים גדולים רבים ואיי הים

מורה נבקש.

שיוכל לנהל את חדרנו המתוקן. התנאים: ידיעה עמוקה בספרותנו העתיקה והחדשה, שיהיה אמן פדגוג ללמד עברית בעברית לתלמידים הצריכים ללמוד הגון. משכרתו תהיה לע"ע 1000 כתר לשנה ועבודתו שש שעות ליום ואח"כ יוכל ללמד הוראות שעה הנחוצה פה.

ראש הועד

Ostias Fuchs Przemysłany

פיר ברוכליידענדע

דאדיקאלע הילפע אהנע אפערצ'יאן. פערלאנגען זיא גראטים אונד פראנקא דיא נייא ערשיגענע בראשיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוב-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. פאט. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-גאסע 35.

האנכורה.

ביי דער איזראעל. קולטוסגעמיינדע אין מעהר-אסטרוי געלאנגט פראווי-זאריש די שמעללע איינעם שו"בס, דער קבלות פאן ארטהאדאקסישען ראב-בינערן בעיזצ, אונד דער צוגלייך איבער נטע שמימיטטעל פערפיגט, אום אלס חזן אונד קירא נאך אלט-יודישע ווייזע, אין דעם היער בעשמעהענדען בעטהויזע נאך ארטאדקסעס ריטוס פונגיערען צו קעננען, מיט איינעם יאהרעס-איינקאמען פאן קראנען 1800 — נעכסט ניכט גאראנטירטעס נעבענאיינקאמ-מען, צור זאפארטיגען בעזעמצונג.
בעווערבער האבען איהרע געזוכע מיט צייגניסען איבער ביזהעריגע פער-ווענדונג, זאוויע מיט אלמערס- אונד פאמיליענשטאנדס-אויסווייז פערזעהען, ביו 1. אפריל, ל. י. אן דען אונטערצייכענען קולטוספארשטאנד איינצוזענדען. רייזעשפעזען ווערען נור דעם אקצעפטירטען פערנימעט.
Mähr. Ostran 2 März 1906
פארשטאנד דער איזר. קולטוסגעמיינדע.
דער קולטוספארשטעהער: פריעדערער מ. פ.

מלון אשכנזי-עברי.

מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. המלים העבריות לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש בכל החרושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שדבר עוד השלים ע"פ לשון אשור, סוריה וערב. נערך על ידי הר"ר מ. מארגעל.

אין להנות עתה רה את כל הספר יהר.
מחירו 20 כתר, מכורך 23 כתר.
L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten Grammophone-Phonographe
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
in Krakau, Grodgasse 71/II

עמפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן. עכט נור מיט מארקע, שרייבערער ענגעל.
רעזיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע, שרייבערער ענגעל, זאמט 10 בלאט-מען, נוד 85 פלארין. נייעמאנד זאל דיעזע בעסטע געלעגענהייט פערווימען.
פרייזקראנטע עט הויפטערצייכניסען אויף פערלאנ-גען גראטים אונד פראנקא.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische **Steckpferd Lilienmilchseife** von **BERGMANN & Co.** Dresden und Tetschen a/E. vormalig Bergmann's Lilienmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

מהצע

פאן קראנץ 3 ביו 10 פער ק"ג ביי

L. APPERMANN, BRODY

פיר ציפריעדענהייט גאראנטירט.

PATENT-ANWALT
Dr. FRITZ FUCHS
diplomierter Chemiker
(beieidet)
Technisches Bureau
INGENIEUR A. HAMBURGER
Wien VII. Siebensterngasse 1.

המהדרין אחרי
יין כשר של פסח

במחיר הטהור לכל נפש מן 32 העללער ולמעלה, כל מין לפי מהותו, יפני להנרשם למטה, המוכן לשרתם באמונה ובכשרות, כאשר יתנו עדיהם להדריש מהם הרה"ג האב"ד דפה שליט"א והרה"צ החופ"ק מו"ה שלום אריעזר האלברשטאם שליט"א בן לסכא קדישא מרן מסאנץ זצ"ל. ישראל מאיר זיילע.

Israel M. Sole, Ujfehértó (Ungarn).

עבט רוססישעס
מאשינענעהל

וואזעלין (טאוואטטפטעט) צילינדערעהל צו ביליגען פרייען בייא

K. Hausmann, Lemberg
Sonnengasse Nr. 15.

פרייזקוראנט אויה פערלאנגענע נראטיס אונד פראנקא.

הפירמא נוסדה בשנת תרל"ז

פחמי אבן וקאס

מספיק לכל התחניות בא-כח הפירמא הידועה קארל קעניג וכו'. לבעלי משרפות לבנים וסיד, שיקנו כל צרכם, הנחה הגונה.

Józef Perlberger Lwów.

Wyd.: **Naftali Hof. S. M. Lazer.**
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

אגודת "פרי עץ הדר" במושבות יהודה באו"ה

(שבה התאחדו כל בעלי הננים העברים של האתרוגים הכשרים).
הננו פונים בזה אל אחינו ב"י בכל מקומות מושבותיהם, להזכירם ולעוררם, שישימו את לבם לדעה, כי אתרוגים כשרים בלי שום שמץ חשש הרכבה (וזה כבר ידוע לבל, שאתרוג מורכב אין שמו אתרוג ואסור לכרך עליו בחג) ימצאון רק אצל אגודתנו! כי אתרוג נננו עומדים תמיד — מנמיעהם עד לקיטתם ועד המכרם בשוק — תחת השגחה הרבנים הגאונים בידה"צ שבירושלם וביפו, כפי התעודות, שהננו נוהגים בזה לעיני הקוראים:

א) בשם ה' שלום רב להרב המ' וכו' ר' יצחק רבינוביטש וששת חבריו שליט"א.

על שאלה מעבת"ר בדבר האתרוגים נובל להשיב רק, כי נני אתרוגי מושבות אחב"י בארה"ק ידועים לנו מעדות המנוח הגאון הצדיק ר' נפתלי הערץ הלוי זצ"ל, שהי' האב"ד ביפו והמושבות, שער כה לא הי' בהם השש הרכבה ובאם תהי' עליהם גם להבא השגחה הנאון הצדיק הר"ר אברהם יצחק הכהן קוק, יבדל לחיים, שהוא בעת האב"ד ביפו ובמושבות ה"י, והפרשה תו"מ יהא אם ת"י היר"א ביו ר' יודל מאניש נ"י כמקדם או ת"י איש נאמן אחר, שיעמיד ע"ז הנאון הצדיק הרא"י הכהן שליט"א הנו, אין כמוהם לדין קדימה מצד כשרותם, מצד "שלכם", מצד שמירת דיני ערלה והר"מ, מצד חזק ישוב ארה"ק ומצד החזקה ידו אחינו המשקים בזעת אפם את ארצנו הק'. — הבעה"ח בד"צ דקהלות אשכנזים י"ט סיון תרס"ה בתוככי עה"ק ירושלם ת"ו.

נאם חיים יעקב שפירא
נאם שאול אלהן בהרי"א ז"ל
נאם ארי' ריב בהרא"ד ז"ל

ב) הנני בזה להודיע לאחב"י, יראי ד' וחושבי שמו, המהדרים במצות, ודבקים באהבת ארצנו הקדושה, ת"ו, כי האתרוגים של הננות, אשר לאחינו האכרים כראשון לציון, הלא המה הר' נפתלי הלל, ור' יצחק זאב טאפאראיוסקי ר' בנימין פיין, ר' אהרן מרדכי פרימאן, ור' יהודא אירל צלאליבין, הנם עומדים תחת השגחתו, והם בדוקים יפה מחשש הרכבה, ומנוקים מתערובות ערלה, ומשניח ת"ח ויר"א מירושלים עה"ק ת"ו עומד להשגיח על הפרשה תרומ"ע כדין תורה, ותחת ידו יהיו מסורים בע"ה כתבי ההכשר שלי אלו, התומים בחותמי. ע"כ כל הזובה לקיים מצות פרי עץ הדר מהננות הללו, הוא בטוח בע"ה שהוא מקיים מצוה כמאמרה, מפרי אה"ק בתכלית הכשרות. בעה"ח יום א' ק' תמוז, ברחובות אשר ביהודה ת"ו.

אברהם יצחק הכהן קוק.
עבר לעם קדוש על אדמת הקודש בעיה"ק יפו והמושבות תיבב"א.
ולמען לא יהיה מקום למעות הנני מברזים ומודיעים לאחינו גלוי ומפרש, כי כל האתרוגים הנמכרים ע"י סוחרי אתרוגי ארץ ישראל הנם כולם מורכבים, והמקום האחד והמיוחד, שבו משיגים אתרוג כשר מפרדסי אחינו שבארץ ישראל הוא אך ורק אצל אגודתנו, כפי התעודות המעידות עליהם, ותעודות כאלה אין בידי שום סוחרי אתרוגים אחרים.
ומלבד צד "הבשרות" של אתרוגי אגודתנו שבו, הנם היחידים והמיוחדים מכל שאר אתרוגי ארצנו ואתרוגי חו"ל, כי הנם גם יפים ומהדרים למדי ונמכרים באותו המחיר של האתרוגים המורכבים.

בעת ממבר האתרוגים נודיע בעתונים את שמות האגודות והחברות והסוחרים, שיקנו מאתנו אתרוגים, למען ידעו אחינו להזהר מהסוחרים הרמאים ובטוחים אנו באחינו שומרי מצוה וחוכבי פרי הארץ וישובה, כי ישימו לב למודעתנו, למען לא יבשלו באתרוגים מורכבים ולמען הביא ישע וברכה לאחיהם עובדי אדמת הקודש ולהרחבת ישוב ארצנו משאת נפש כל איש ישראל.
אגודתנו פתחה מעתה בית משרה (ביורא) ביפו, להשיב דבר לכל השואל בענין האתרוגים.

ברגשות כבוד ויקר וברכת ציון
חברי האגודה.
האדרסה:
Gesellschaft „Pri Ez Hador“ Jaffa, Palästina.
מלגנרמות: Feyn. Jaffa.

אהנע האנמורעני.

מאכע היעמיטצקעקאנט, דאס איך מור איינע

נייע כשרה זעלכוואארעזפאבריה

איינגעריכטעט האבע, מיטטעלסט דאמפפכעטריעכ, מיט דער נייעסט מאדערנסטען מאשינען, ערצייגע וואונדער-שעהנע פרימא סאלאמי, וועראנעזער, ברוסט, שיינקען עט קרענווירסעל אז"ו, פערזעהן מיט הכשר של הביד"צ דפה ומכמה גאוני זמננו, מיט שטיינענדר ביליגען פרייזען. אויף וואונש ווערדען בייא דער ערסטען בעשטעלונג אויך הכשר בייגעפאקט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

הישיבה הראשונה בגליציה

בעיר בראדשין הנקובה בשמה
"תורת חיים"
שנוסדה ברשיון הממשלה יר"ה בשנת התרס"ה תחת השגחה הרב הגאון הגדול ראש המתיבה ואכר"ק הנ"ל
מ' פינגס הלוי איש הורוויץ שליט"א
מתנהלת רק ע"פ פקודת הגאון ראש הישיבה הנ"ל, והאדרסה לבל עניני הישיבה תערך רק אל הנשיא
ARON GELLER
Bohorodczany (Galizien).

אל השוחטים ואל הסוחרים

השוחטים הרוצים למכור את סחורתם: נוצות של עופות מכל המינים, שחורים לבנים, צ"ש, צ"ל, ק"ה, וכו' יפנו אלי והנני מוכן לקנות אצלם בכל עת במקח טוב, או לקבל על קומיסיאן. כן יובלו כל הסוחרים להשיג ע"י בל מיני סחורות הבאים מארץ רוסיה: גרויסק, הייזש, קלייטשע, ראם-האר וכו'.
כתובת:

Josef Lupolianski
Brody (Galizien).

Neu! Neu!
Grösste Erfindung der Neuzeit!
Weissglühlicht-Erzeuger

„Columbia“
erzeugt helleres Licht u. erspart 40% Petroleum.
Preise: 50 Stück 2 K 50 h
100 » 4 » — »
Kein Excelsior
Muster 1 K franco!
Zu haben bei
Kohos Schorr sen. & Co.
Dawidestie, P. Stawczan Bukowina.

נימנזים עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנזיום עם ידיעה עמוקה בתורה ג"ר, דקדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחוננו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציה ומרוסיה, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכין לגימנזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמזונות לתלמיד אחד מן חמשים תור ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד
Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

חנם
נשלח לכל דורש את החוברת
גלעד

הכולל מכתבים ותעודות ע"ד האתרוגים הכשרים בארץ ישראל מאת אגודת פרי עץ הדר במושבות יהודה, האדרסה:
Gesellschaft PRI EZ HODOR
Jaffa Palestina.